Palestyna i Bliski Wschód

czasopismo poświęcone sprawom gospodarczym Palestyny i Bliskiego Wschodu

Komitet redakcyjny: Leon Lewite, Józef Thon, P. Waserman.

Rok IV | Warszawa, Maj 1935 | Nr. 5

TREŚĆ NUMERU:

PIERWSZY MARSZAŁEK POLSKI

JÓZEF PIŁSUDSKI

1867 — 1935

WSKRZESICIEL PAŃSTWA POLSKIEGO
I TWÓRCA JEGO MOCARSTWOWEJ POTĘGI

CIENIOM WIELKIEGO CZŁOWIEKA
CZEŚĆ I HOŁD

ORĘDZIE

PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ

DO OBYWATELI RZECZYPOSPOLITEJ.

MARSZAŁEK JÓZEF PIŁSUDSKI ŻYCIE ZAKOŃCZYŁ.

WIELKIM TRUDEM SWEGO ŻYCIA BUDOWAŁ SIŁĘ W NARODZIE, GENJUSZEM UMYSŁU, TWARDYM WYSIŁKIEM WOLI PAŃSTWO WSKRZESIŁ. PROWADZIŁ JE KU ODRODZENIU MOCY WŁASNEJ, KU WYZWOLENIU SIŁ, NA KTÓRYCH PRZYSZŁE LOSY POLSKI SIĘ OPRĄ. ZA OGROM JEGO PRACY DANEM MU BYŁO OGLĄDAĆ PAŃSTWO NASZE JAKO TWÓR ŻYWY, DO ŻYCIA ZDOLNY, DO ŻYCIA PRZYGOTOWANY, A ARMJĘ NASZĄ — SŁAWĄ ZWCIĘSKICH SZTANDARÓW OKRYTĄ.

TEN NAJWIĘKSZY NA PRZESTRZENI CAŁEJ NASZEJ HISTORJI CZŁOWIEK Z GŁĘBI DZIEJÓW MINIONYCH MOC SWEGO DUCHA CZERPAŁ, A NADLUDZKIEM WYTĘŻENIEM MYŚLI DROGI PRZYSZŁE ODGADYWAŁ.

NIE SIEBIE TAM JUŻ WIDZIAŁ, BO DAWNO ODCZUWAŁ, ŻE SIŁY JEGO FIZYCZNE OSTATNIE POSUNIĘCIA ZNACZĄ. SZUKAŁ I DO SAMODZIELNEJ PRACY ZAPRAWIAŁ LUDZI, NA KTÓRYCH CIĘŻAR ODPOWIEDZIALNOŚCI SKOLEI MIAŁBY SPOCZĄĆ.

PRZEKAZAŁ NARODOWI DZIEDZICTWO MYŚLI O HONOR I POTĘGĘ PAŃSTWA DBAŁEJ.

TEN JEGO TESTAMENT, NAM ŻYJĄCYM PRZEKAZANY, PRZYJĄĆ I UDŹWIGNĄĆ MAMY.

NIECH ŻAŁOBA I BÓL POGŁĘBIĄ W NAS ZROZUMIENIE NASZEJ — CAŁEGO NARODU — ODPOWIEDZIALNOŚCI PRZED JEGO DUCHEM I PRZED PRZYSZŁEMI POKOLENIAMI.

PREZYDENT RZECZYPOSPOLITEJ
I. MOŚCICKI

Warszawa — Zamek, dnia 12 maja 1935 r.

W HOŁDZIE NIEŚMIERTELNEMU DUCHOWI

OKRUTNY CIOS SPADŁ NA RZECZPOSPOLITĘ POLSKĄ.

ODSZEDŁ W ZAŚWIATY GENJALNY WSKRZESICIEL ODRODZONEJ I ZJEDNOCZONEJ POLSKI, TEN, KTÓRY MOCARNYM SWYM DUCHEM I NIEZŁOMNĄ WOLĄ WYKUWAŁ GRANITOWE PODSTAWY POD WSPÓŁCZESNE I PRZYSZŁE ŻYCIE PAŃSTWA POLSKIEGO I JEGO OBYWATELI: DNIA 12 MAJA 1935 WYZIONĄŁ DUCHA WIELKI BUDOWNICZY MOCARSTWOWEJ POLSKI, PIERWSZY NACZELNIK PAŃSTWA I PIERWSZY MARSZAŁEK POLSKI, JÓZEF PIŁSUDSKI.

ŻYCIE JÓZEFA PIŁSUDSKIEGO BYŁO I BĘDZIE NAJSZLACHETNIEJSZYM PRZYKŁADEM OFIARNEGO CAŁOPALENIA NA OŁTARZU OJCZYZNY. PRZYWODZIŁ WSPÓŁCZESNYM MU POKOLENIOM, NIBY SŁUP OGNISTY, KTÓRY, IDĄC PRZED NARODEM, OŚWIETLAŁ I WSKAZYWAŁ MU DROGĘ DZIEJOWĄ.

ZGON MARSZAŁKA JÓZEFA PIŁSUDSKIEGO OKRYŁ KIREM NAJGŁĘBSZEJ I NAJBOLEŚNIEJSZEJ ŻAŁOBY OGÓŁ OBYWATELI RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ. ALE NIETYLKO NA ZIEMIACH PAŃSTWA POLSKIEGO ZALEGŁA NOC ŻAŁOBY. BO OTO W KORNYM HOŁDZIE SKŁANIAJĄ SIĘ PRZED JEGO PROCHAMI WSZYSTKIE BEZMAŁA NARODY I KRAJE ŚWIATA. W PIERWSZYM RZĘDZIE TYCH KRAJÓW ZNALAZŁA SIĘ PALESTYNA, W KTÓREJ KULT DLA POTĘŻNEJ OSOBISTOŚCI I WIEKOPOMNEGO DZIEŁA MARSZAŁKA JÓZEFA PIŁSUDSKIEGO BYŁ, JEST I BĘDZIE SZCZEGÓLNIE GŁĘBOKI I SERDECZNY.

DZIŚ SPOCZĘŁY DOCZESNE SZCZĄTKI WIELKIEGO MARSZAŁKA RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ NA WYNIOSŁYM WAWELU. ZŁOŻONO PROCHY OJCA OJCZYZNY

W PANTEONIE NARODU POLSKIEGO, WŚRÓD KRÓLÓW MIECZA I DUCHA.

ZAISTE KRÓLEM MIECZA I DUCHA BYŁ JÓZEF PIŁSUDSKI, KTÓREGO CZOŁO WYNIOSŁE JUŻ ZA ŻYCIA UWIEŃCZYŁ LAUR NIEŚMIERTELNOŚCI. TERAZ WSZEDŁ W OSTATNIM TRYUMFALNYM POCHODZIE DO WIECZNEJ SIEDZIBY KRÓLÓW, BY KRÓLOM BYŁ RÓWNY.

W KRÓLEWSKIEJ KRYPCIE NA WAWELU SPOCZĘŁY PROCHY NAJWIĘKSZEGO SYNA OJCZYZNY, ALE DUCH JEGO ŻYWIE I NADAL SŁAĆ BĘDZIE MOCARNE ROZKAZY I WSKAZANIA WSPÓŁCZESNYM I PRZYSZŁYM POKOLENIOM. JEDNEM Z NACZELNYCH, KTÓRE ZA ŻYCIA GŁOSIŁ, UJĘTE BYŁO W WIESZCZE I PROROCZE SŁOWA:

„IDĄ CZASY, KTÓRYCH ZNAMIENIEM BĘDZIE WYŚCIG PRACY, JAK PRZEDTEM BYŁ WYŚCIG ŻELAZA, JAK PRZEDTEM BYŁ WYŚCIG KRWI".

SŁOWA TE — TO KLEJNOT NAJCZYSTSZY, TO W SZCZEROLITĄ FORMĘ UJĘTY ROZKAZ, KTÓRY ŚWIADCZY I NA WIEKI ŚWIADCZYĆ BĘDZIE O NAJWYŻSZEM DOSTOJEŃSTWIE DUCHA, KTÓREGO WIELKI ZMARŁY BYŁ I POZOSTANIE ŚWIETLANĄ INKARNACJĄ I UOSOBIENIEM.

* * *

W związku ze śmiercią Pierwszego Marszałka Polski, Józefa Piłsudskiego, Polsko-Palestyńska Izba Handlowa wystosowała depeszę kondolencyjną treści następującej:

PAN PREZES RADY MINISTRÓW
WALERY SŁAWEK
WARSZAWA.

ŁĄCZYMY SIĘ Z CAŁĄ POLSKĄ W NAJGŁĘBSZEJ ŻAŁOBIE, SKŁADAJĄC HOŁD PAMIĘCI WIELKIEGO BUDOWNICZEGO MOCARSTWOWEJ POLSKI.

POLSKO-PALESTYŃSKA IZBA HANDLOWA
LEON LEWITE, MAKSYMILJAN FRIEDE.

Inż. S. JAFFE
Tel-Awiw

OBECNA KONJUNKTURA GOSPODARCZA PALESTYNY

Palestyna jest prawie jedynym krajem na świecie, nie odczuwającym wcale kryzysu gospodarczego. Handel zagraniczny Palestyny stale wzrasta. Eksport wzrósł z ŁP. 1.896.095 w r. 1930 do ŁP. 2.592.617 w roku 1933, czyli, że w ciągu 3 lat nastąpił wzrost o 37%. Import Palestyny wzrósł jeszcze bardziej, a mianowicie: z ŁP. 6.985.258 w r. 1930 do ŁP. 11.123.489 w r. 1933, czyli o przeszło 60%. Wartość produkcji przemysłu palestyńskiego wzrosła w okresie 1929—1933 o 110%, bezrobocie znikło prawie zupełnie, a w niektórych gałęziach produkcji odczuwa się znaczny brak wykwalifikowanych rąk roboczych.

Mało jest krajów obecnie na świecie, w których zaznacza się ożywienie konjunkturalne. Jednym z nich jest Japonja, w której nastąpił ostatnio znaczny rozwój handlu i przemysłu. Jednak w rozpowszechnianiu produkcji japońskiej na rynkach światowych pomagają dwa poważne czynniki: spadek waluty japońskiej o ca. 60% oraz niskie płace robocze w tym kraju. Inaczej przedstawia się sytuacja w Palestynie. Płace robocze w Palestynie są coprawda nieco niższe niż w Stanach Zjednoczonych Am. Półn. i w Anglji (dotyczy to przemysłu palestyńskiego) nie są jednak mniejsze, niż płace robocze w krajach europejskich. W budownictwie zwykły robotnik zarabia 6 szylingów dziennie, robotnik wykwalifikowany — 10 do 15 szylingów. Co się zaś tyczy spadku funta palestyńskiego — był on jednoczesny ze spadkiem funta angielskiego, i ze spadkiem dolara (30—40%).

Jasne są więc różnice, zachodzące między temi dwoma krajami o ożywionej konjunkturze gospodarczej. Pozatem należy nadmienić, iż Palestyna nie usiłuje zdobyć nowych rynków kosztem niskich cen, jak to czyni Japonja, przeciwnie wiele gałęzi produkcji palestyńskiej, jak cement, produkcja wyrobów trykotażowych i in. ograniczyło ostatnio swój eksport, albowiem nie może zaspokoić zapotrzebowania wewnętrznego. Produkcja cementu np. wzrosła dwukrotnie w ostatnich kilku latach, w tym samym zaś czasie eksport cementu zmniejszył się z 28.700 tonn w r. 1930 do 14.000 tonn w r. 1933. Podobnież sytuacja się przedstawia w odniesieniu do produkcji wyrobów trykotażowych (głównie pończoch i skarpetek), która wzrosła w okresie wyżej wspomnianym dwukrotnie, natomiast eksport jej zmalał z ŁP. 19.700 do ŁP. 11.600.

O obecnej pomyślnej sytuacji gospodarczej Palestyny świadczy również szybki wzrost pojemności rynku wewnętrznego, o czem świadczą następujące dane, dotyczące produktów, dotychczas nie wytwarzanych w Palestynie (cyfry w tonnach):

	1930	1931	1932	1933
Cukier	10,670	11,097	12,860	16,067
Ryż	9,270	9,788	12,813	15,713
Kawa	764	854	805	983
Nafta	37,000	38,368	37,493	42,088
Benzyna	15,121	15,500	20,240	27.879

Znamienny jest wzrost importu samochodów, w związku z rozwojem dróg i szos oraz wzrostem ludności: 760 samochodów w r. 1932, a w 1933 roku — 1969, co wynosi 2½ razy więcej.

Przemysł włókienniczy, dotychczas niedostatecznie rozwinięty, wykazuje ostatnio znaczny postęp. W r. 1932 sprowadzono dla potrzeb przemysłu włókienniczego surowce (bawełnę, wełnę, jedwab) o wadze 3.146 tonn, w r. 1933 — już 3.829 tonn.

Widzimy więc stały wzrost importu Palestyny w okresie, gdy inne kraje ograniczają swój przywóz.

Główną przyczyną tego stanu jest bezsprzecznie stały przypływ imigracji żydowskiej. Według statystyki oficjalnej przybyło do Palestyny w r. 1932 — 15.000 osób, podczas gdy w r. 1933 — około 40.000, a w roku 1934 — około 45.000. Jeśli podkreślimy, iż w końcu r. 1931 było w Palestynie 1.035.000 mieszkańców, a w końcu r. 1932 — 1.075.000, to okaże się, iż imigracja żydowska w latach 1933—34 wynosiła 4% ogólnej ludności (wobec 1½% w r. 1932). Taki procent imigrantów w odniesieniu do Stanów Zjednoczonych wynosiłby — 4½ miljona osób w ciągu jednego roku. Jest zrozumiałe, iż tak znaczny wzrost ilości mieszkańców wzmacnia ogólną sytuację gospodarczą kraju, przyczynia się do wzrostu konsumpcji i zwiększenia pojemności rynku wewnętrznego.

Należy przytem podkreślić, iż zapotrzebowanie wzrosło bardziej, aniżeli przyrost ludności, albowiem imigranci przybyli w ostatnich latach z krajów, odznaczających się wysokim standardem życiowym, co też znalazło swój wyraz w zasięgu obecnej konsumpcji Palestyny.

W r. 1929 przeprowadzone były przez p. Hoofiena, dyr. Anglo-Palestine Banku oraz redakcji Mischar we Taasyja badania nad zapotrzebowaniem mieszkańców Palestyny i nad udziałem żydów w imporcie kraju.

Podobne badania przeprowadził p. Hurwicz, dyr. Wydziału Staty-

stycznego Agencji żydowskiej. Badania te wykazały, że w latach 1928—1930 udział żydów w imporcie Palestyny wynosił 45%, podczas gdy stanowili 20% ogólnej ludności kraju. Kwota importu rocznego, przypadająca na jednego Araba przeciętnie wynosiła ŁP. 4.—, na jednego żyda zaś — ŁP. 15—18.

Naskutek imigracji żydowskiej konsumpcja ludności zwiększyła się bardziej niż produkcja przemysłu krajowego. W r. 1933 wzrost produkcji krajowej wynosił 4%, natomiast wzrost zapotrzebowania — 10%. W ostatnich latach daje się zauważyć znaczny napływ kapitalistów do kraju. Według statystyki oficjalnej przybyło w r. 1932 — 727 kapitalistów (posiadających conajmniej po ŁP. 1.000), którzy (łącznie z członkami rodzin) stanowili 16% wszystkich imigrantów żydowskich w tym roku. W r. 1933 ilość kapitalistów, przybyłych do kraju, wynosiła 22%, zaś w r. 1934 — prawdopodobnie 25% wszystkich imigrantów. Tak poważny przypływ kapitalistów przyczynia się w znacznej mierze do rozbudowy przemysłu krajowego, która jednak nie jest proporcjonalna do wzrastających potrzeb, o czem może świadczyć stały wzrost importu. I tak w r. 1931 import Palestyny wynosił ŁP. 5.942.025, w r. 1932 — ŁP. 7.924.421, w r. 1933 — ŁP. 11.268.795, w r. 1934 — ŁP. 15.426.200.

Pomyślne też horoskopy istnieją dla dalszego rozwoju gospodarki palestyńskiej, a to w związku z możliwościami eksportowemi do krajów sąsiednich. Kraje te nie korzystają z przypływu kapitałów i odczuwa się w nich brak wykwalifikowanych sił roboczych dla utworzenia szeregu działów produkcji. Kraje Bliskiego Wschodu usiłują rozbudować własną gospodarkę i przeto też w najbliższych latach wzrośnie u nich zapotrzebowanie na szereg artykułów. Palestyna odegra w tym wypadku bardzo wielką rolę, albowiem jej położenie geograficzne umożliwia jej prowadzenie intensywnej działalności handlowej. Pozatem między Palestyną a Syrją zawarty został traktat, dotyczący handlu wolnocłowego, a Irak stanowi naturalny „Hinterland" Palestyny. Coprawda, Irak był przez pewien czas oderwany prawie zupełnie od Syrji i Palestyny przez pustynię,, obecnie zaś przeszkoda ta została zniesiona przez zaprowadzenie dobrych dróg i szós oraz dużego ruchu automobilowego między wspomnianymi krajami. Handel palestyńsko-iraski znajduje się jeszcze w powijakach, natomiast handel palestyńsko-syryjski zajmuje już poważne miejsce w handlu zagranicznym Palestyny.

Oto przykłady wzrostu eksportu Palestyny do Syrji. W r. 1930 Palestyna eksportowała 750 tonn warzyw, w r. 1933 — 1.900 tonn, odzieży w r. 1930 — za ŁP. 6.660, w r. 1932 — za ŁP. 11.900, przędzy bawełnianej w r. 1930 Palestyna wogóle nie eksportowała, w r. 1933 — 8.000 kg. luster, w r. 1930 — za ŁP. 390, w r. 1933 — za ŁP. 3.200.

Specjalne miejsce w eksporcie Palestyny zajmują cytrusy, które zdobywają coraz bardziej rynki światowe, albowiem odznaczają się swoją jakością. Należy przytem zaznaczyć, iż pomarańcze, które dotychczas były uważane jako owoc luksusowy, obecnie stają się coraz bardziej artykułami pierwszej potrzeby. W okresie 1925—1931 wzrosło w Anglji zapotrzebowanie na pomarańcze z ŁP. 18,7 do ŁP. 24,3 na głowę. W r. 1933 konsumpcja pomarańczy wzrosła w Anglji do ŁP. 27 na głowę. Również zapotrzebowanie na winogrona wzrasta z roku na rok w Anglji, jak również w innych krajach europejskich. Import owoców do Francji wzrósł w okresie 1926—1932 trzykrotnie. Niemcy, usiłujące zmniejszyć swój przywóz, importowali w 1933 r. 743 tonny owoców, podczas gdy w r. 1929 tylko 691 tonn.

Tereny plantacyj cytrusów w Palestynie stale wzrastają, a mianowicie z 30.000 dunamów w r. 1930 do 230.000 dunamów w r. 1934. Tereny plantacyjne stale wzrastają, jak również ilość zatrudnionych na nich robotników żydowskich. Z 50.000 robotników rolnych w Palestynie około 25.000 zatrudnionych jest w przemyśle cytrusowym, którego wartość wynosi obecnie 40% całej produkcji rolnej w Palestynie. W rezultacie, sporządzonego przez Agencję żydowską, kwestjonarjusza, okazało się, iż z pośród 553 kapitalistów z ogólnym kapitałem ŁP. 2.466.000, 185 kapitalistów zainwestowało kapitał ŁP. 1.083.600 w przemyśle cytrusowym.

Rynek wewnętrzny Palestyny stale się rozszerza. Pozostaje to w związku ze stałym napływem fali imigrantów. Dla przemysłu palestyńskiego otwierają się coraz to nowe widoki rozwoju, szczególniej gdy stale zaznacza się wzrost inwestycyj kapitału prywatnego oraz funduszów narodowych (Keren Kajemet, Keren Hajesod, Pica).

Według spisu ludności z 1931 r. 18,5% wszystkich żydów w Palestynie zatrudnionych było w rolnictwie, 26% w przemyśle, 9% w budownictwie, 5% w przedsiębiorstwach transportowych i komunikacyjnych, 16% w handlu, resztę stanowili urzędnicy, ludzie wolnych zawodów, służba domowa i t. p. W r. 1934 oszacowano procent żydów zatrudnionych w rolnictwie na 21% (przyczem połowa przy produkcji cytrusów i innych owoców), w przemyśle — 25%, w budownictwie — 11%, w przedsiębiorstwach transportowych i komunikacyjnych — 5%, w handlu — 15% i t. p.

Cła ochronne dla przemysłu palestyńskiego wprowadzone zostają poraz pierwszy w r. 1934, zamiast poprzedniego cła generalnego w wysokości 11%, pozostałego jeszcze z czasów tureckich. W ciągu ostatnich lat nastąpiła pewna poprawa w odniesieniu do systemu ceł w Palestynie. Rozmaite artykuły i surowce potrzebne do produkcji krajowej, są zwolnione z opłat celnych, natomiast podwyższone zostały cła na niektóre fabrykaty, które są produkowane również i w kraju. Ostatnio korzysta z ceł

ochronnych przemysł pończoszniczy i cukierniczy. Naogół należy jednak powiedzieć, że system celny w Palestynie jest odmienny niż w krajach, gdzie przywóz niektórych artykułów jest zupełnie wzbroniony.

Przed dziesięcioma laty Palestyna znajdowała się również w pomyślnej sytuacji gospodarczej. Jednakowoż gospodarka była mniej rozbudowana i zróżniczkowana, a system celny był aż nadto prymitywny. Naskutek imigracji żydowskiej rozwija się również w znacznej mierze gospodarka arabska. Arabowie sprzedają po wysokich cenach swe grunty i za otrzymane kapitały inwestują w rozmaitych gałęziach gospodarki. Wzrost zapotrzebowania wewnętrznego przyczynił się w znacznej mierze do rentowności gospodarki rolnej Arabów. To też pobudza tych ostatnich do przejścia z gospodarki ekstensywnej do intensywnej. O dodatnim wpływie imigracji żydowskiej na gospodarkę rolną Arabów świadczy fakt, iż w sąsiednich krajach arabskich gospodarka rolna stale upada, natomiast arabska gospodarka rolna w Palestynie wykazuje w ostatnich latach pomyślny rozwój.

O pomyślnym stanie wsi arabskiej w Palestynie świadczą dane statystyczne, dotyczące bezrobotnych Arabów, których ilość spadła z 22.000 w r. 1931 do 14.000 w r. 1934. O rozwoju gospodarki arabskiej świadczą również dane, dotyczące rozmaitych jej gałęzi. Obszar plantacyj arabskich wzrósł z 2.200 hektarów w r. 1922 do 5.000 w r. 1930 i do 9.000 w r. 1934. Obszar arabskich plantacyj oliwek podwoił się w ostatnich latach i wynosi obecnie 20.000 hektarów. Arabska produkcja warzyw wzrosła z 8.000 w r. 1921 do 30.000 w roku ubiegłym. Ilość krów w gospodarstwach arabskich wzrosła również bardzo znacznie i wynosi obecnie 170.000 sztuk.

W roku 1922 prawie wszystkie fabryki w Palestynie należały do Żydów i Niemców. Obecnie istnieje szereg fabryk urządzonych według najnowszych wymogów techniki, a należących do Arabów. Również i arabskie inwestycje budowlane stale wzrastają. Budownictwo w Nablusie wzrosło z ŁP. 13.000 w r. 1924 do ŁP. 20.000 w latach ostatnich. Podobnie i w Azie budownictwo wzrosło z ŁP. 2.000 do ŁP. 5.000. Również arabskie budownictwo w Hajfie, które poprzednio wynosiło ŁP. 50.000, wynosi obecnie ŁP. 100.000.

Wzrost ludności arabskiej w Palestynie jest też dowodem pomyślnej sytuacji materjalnej Arabów, będącej w związku z pracą kolonizacyjną Żydów. Ludność arabska w Palestynie wzrosła z 660.000 w r. 1922 do 860.000 w r. 1931.

Znamiennem jest, iż ludność arabska wzrosła w okręgach intensywnie skolonizowanych przez Żydów. I tak w Jaffie ilość Arabów wzrosła z 27.000 do 44.000, w Hajfie z 18.000 do 34.000, w Jerozolimie z 27.000 do

44.000. Inaczej przedstawia się przyrost ludności arabskiej w okręgach nieskolonizowanych przez Żydów. I tak w Nablusie ilość ludności arabskiej wzrosła we wspomnianym okresie z 16.000 do 17.500, w Azie — z 17.000 do 21.000, w Hebronie — z 17.000 do 18.000, w Nazarecie — z 7.400 do 8.800, w Betleem — z 6.700 do 6.800.

Imigracja żydowska przyczyniła się w znacznej mierze do budowy nowych miast i osiedli. Przyniosła ona ze sobą większe kapitały, które zainwestowane zostały w rolnictwie, przemyśle i handlu. Rolnictwo znacznie się rozwija. Zaznacza się stałe przejście do gospodarki intensywnej. Gospodarka taka już w chwili obecnej zatrudnia od 20 do 22% całej ludności żydowskiej kraju. Rynek wewnętrzny stale rozbudowuje się, wobec wzrostu ludności krajowej. Należy przypuszczać, iż Palestyna odegra w najbliższych latach pierwszorzędną rolę w życiu gospodarczem całego Bliskiego Wschodu. Stanie się ona przykładem intensywnej działalności gospodarczej oraz bodźcem do ożywienia stosunków handlowych z krajami Bliskiego Wschodu.

Adw. A. BLUM

WŁASNOŚĆ NIERUCHOMA W PALESTYNIE

Po wojnie światowej w wielu krajach nastąpiła przebudowa obowiązującego prawa z zastosowaniem do nowych warunków politycznych, społecznych i ekonomicznych.

Do szeregu krajów odrodzonych i przebudowujących swoje prawo należy również Palestyna.

Kraj ten jest jednak pod względem swojej struktury prawnej i zachodzących w niej zmian szczególnie ciekawy, zarówno dla teoretyka, ze względu na swoistość prawa palestyńskiego, jak i dla praktyka, ze względu na to, że Palestyna, rozwijając się w bardzo szybkiem tempie w ciągu ostatnich kilkunastu lat, nawiązuje z każdym rokiem silniejsze węzły gospodarcze z Polską, dzięki wzmożonej emigracji żydowskiej, wynoszącej w ostatnim okresie kilkadziesiąt tysięcy ludzi rocznie.

Badanie prawa palestyńskiego jest utrudnione ze względów językowych. Ustawy wydawane były przed wojną światową bądź w języku tureckim, bądź w języku arabskim. Europejska literatura prawnicza dotychczas prawem palestyńskiem prawie się nie zajmowała. Dopiero w ostatnich czasach dziedziną tą zaczęła się zajmować literatura angielska. Po wojnie światowej obowiązujące w Palestynie ustawy przetłumaczone zostały na języki angielski i hebrajski i obecnie obowiązują w Palestynie wszystkie

przepisy prawne w trzech językach równolegle, a mianowicie, w języku angielskim, hebrajskim i arabskim, przyczem teksty we wszystkich trzech językach uznane są za oryginalne.

Artykuł swój popieram głównie na tekstach ustaw oraz na książce „Dinej Karkaot" (Prawa Ziemskie) wydanej w Jerozolimie w języku hebrajskim przez M. J. Dukhana, byłego wice-dyrektora Departamentu Rolnictwa przy palestyńskim rządzie mandatowym.

Prawo ziemskie jest najbardziej skomplikowaną dziedziną prawa palestyńskiego. Aby należycie pojąć obecny stan prawny w tej dziedzinie należy zwrócić uwagę na polityczny rozwój Palestyny.

Palestyna, pozostając do czasu wojny światowej pod władzą Turcji, była w swoim rozwoju pod wielu względami w tyle poza państwami europejskiemi. Na początku XX-go wieku ustrój prawny w Palestynie przypominał często ustrój średniowiecza w Europie, ustrój feodalny. Zasadą ustroju feodalnego było, że ziemia jest własnością pana feodalnego. Ten oddaje ją do użytku swoim wasalom wzamian za usługi, do których się obowiązują, przyczem usługi te polegają bądź na pomocy zbrojnej, bądź na płaceniu daniny w postaci części plonu lub stałych podatków i t. p. Ziemia pozostaje przytem ciągle własnością pana feodalnego. Ten ustrój średniowieczny został zczasem w państwach cywilizowanych wyparty innym ustrojem, w którym na pierwszy plan wysunęła się zasada własności prywatnej.

Palestyna, krocząc wolniej w swoim rozwoju, znajduje się jeszcze obecnie pod względem prawnym w okresie przejściowym od systemu zachowania prawa własności ziemi przez państwo i udzielania jej obywatelom jedynie w celu użytkowania do systemu prywatnej własności ziemi. W ciągu ostatnich lat coraz to nowe przepisy prawne w szybkiem tempie przyśpieszają ten proces rozwoju.

Cały ustrój dawnego państwa tureckiego, do którego należała Palestyna, miał w dużej mierze charakter sakralny, a prawa w tem państwie obowiązujące opierały się na „Koranie" i tradycjach religji mahometańskiej. Przez wieki wogóle nie było pisanego prawa w dziedzinie własności ziemskiej, a obowiązywały jedynie prawa zwyczajowe, których najbardziej charakterystycznemi cechami było zachowanie własności całej ziemi przez państwo i zupełne prawie pozbawienie możności przeniesienia prawa do ziemi z jednej osoby na drugą w drodze prywatno-prawnej. Dopiero w roku 1274 ery mahometańskiej (rok 1858 ery chrześcijańskiej) sułtan Abdul Medżid ogłosił „Prawo Ziemskie dla Krajów Otomańskich", które miało być wzorowane na prawodawstwach europejskich. W rzeczywistości „Prawo Ziemskie", aczkolwiek wprowadza ogromne zmiany w porównaniu z dawnym ustrojem prawnym, nie przeprowadza jednak ogólnej zmiany

radykalnej i pozostaje nadal pod wielu względami pod wpływem religji i zwyczajów mahometańskich. Dalszym poważnym krokiem w rozwoju prawnym tej dziedziny były przepisy wydane bezpośrednio przed wojną światową (1331 r. ery mah.), jak prawo o obrocie ziemi i inne.

Po wojnie światowej nastąpił w Palestynie okres angielskich rządów wojskowych, a następnie władzę objął ustanowiony przez Anglję, jako przez władzę mandatową, rząd cywilny z Wysokim Komisarzem na czele. Ustawą z dnia 1 września 1922 roku Wysoki Komisarz nakazał stosowanie w Palestynie nadal całego prawa otomańskiego, które obowiązywało w dniu 1 listopada 1914 roku. W ten sposób „Prawo Ziemskie" (1274 rok ery mah.) zostało utrzymane w swej mocy i nowelizowane w wielu swych przepisach w ciągu ostatnich lat i stanowi pod dziś dzień zasadnicze prawo w dziedzinie własności ziemskiej.

Art. I. „Otomańskiego Prawa Ziemskiego" głosi: „Pięć rodzajów ziemi jest w państwie otomańskiem: a) ziemia „mulk", która stanowi zupełną własność prywatną osoby; b) ziemia „miri", majątek państwa, należący do skarbu państwa; c) ziemia poświęcona „wakf"; d) ziemia należąca do ogółu („arac'i metruke"); e) ziemia martwa („arac'i mewat").

Z powyższych pięciu rodzajów ziemi jedynie ziemia „mulk" stanowi zupełną własność prywatną i obrót tą ziemią nie jest prawem ograniczony. Wszystkie inne rodzaje ziemi są w rozmaitym stopniu zależne od państwa i obrót niemi jest bądź ograniczony, bądź wogóle zakazany.

Dalsze przepisy „Prawa Ziemskiego" ustalają, że do kategorji „mulk" należy jedynie 1) „podwórza i place w miastach i wsiach oraz place za miastem, o ile należą do gospodarstwa domowego i nie przekraczają ½ dunama" (dunam — około 1.000 m^2), oraz 2) „ziemie, które państwo oddało na własność prywatną za zgodą naczelnego muzułmańskiego sądu religijnego".

Dla prawników palestyńskich powstała kwestja, czy przynajmniej miasta i wsie, powstałe w ostatnim okresie, należą do kategorji „mulk", czy też do tej kategorji należą jedynie osiedla, które istniały w chwili wejścia w życie „Prawa Ziemskiego". Doktryna wypowiada się raczej za drugą koncepcją, uważając, że ziemia zużyta pod nowe osiedla należy nadal do tej kategorji, do jakiej należała w chwili ogłoszenia „Prawa Ziemskiego".

Do kategorji „mulk" należy ziemia „usryjah" i „chawadż'jah". „Usryjah" jest to ziemia w zdobytym kraju nadana przez sułtana muzułmanom za usługi wojenne; obdarowani płacą z tej ziemi na rzecz państwa dziesięcinę, czyli 1/10 plonu każdego roku. „Chawadż'jah" jest to ziemia w zdobytym przez sułtana kraju, pozostawiona na własność tubylcom mu-

zułmanom z obowiązkiem płacenia daniny, stanowiącej każdego roku od ⅛ do ½ plonu. „Usryjah" i „chawadż'jah", aczkolwiek należą do kategorji „mulk" i prawo własności do nich może przechodzić w drodze aktów prywatno-prawnych z jednej osoby na drugą, nie stanowią jednak własności prywatnej w pełnem znaczeniu tego pojęcia, co wyraża się głównie w tem, że w pewnych szczególnych warunkach ziemie te, nadane przez sułtana, wrócić mogą na własność państwa i zostać zaliczone do kategorji „miri". Ziemia „mulk", jakoteż „usryjah" i „chawadż'jah", ostatnio o tyle, o ile są jako „mulk" uznane, zrównane są pod względem cywilno-prawnym z ruchomościami i podlegają ogólnym przepisom obowiązującego prawa cywilnego („medżeli").

Wymienione rodzaje ziemi, które stanowią własność osób prywatnych i wobec tego obrót niemi nie jest ograniczony, stanowią tylko niewielką część ziem palestyńskich.

Większe obszary ziemi palestyńskiej należą do kategorji „miri". Ziemie te stanowią po wsze czasy własność państwa, ich posiadanie zaś należy do osób prywatnych. Czas użytkowania nie jest ograniczony i państwo nie może odebrać ziemi „miri" posiadaczowi, za wyjątkiem ściśle określonych przez prawo wypadków. Do roku 1331 ery mah. obrót ziemiami „miri" był ograniczony, sprzedaż i darowizna mogły nastąpić jedynie za zezwoleniem władz państwowych. Tak samo budowa domów i sadzenie drzew wymagało zezwolenia właściciela — państwa. W roku 1931 ograniczenia te zostały zniesione i różnica między „miri" a „mulk" pozostała głównie teoretyczna, występując w praktyce tylko w niektórych wypadkach. Ziemia „miri" przechodzi obecnie w drodze sprzedaży, zamiany, spadku i darowizny bez szczególnego zezwolenia państwa, ale przedmiotem tych aktów prawnych jest zawsze tylko posiadanie, nie zaś prawo własności, które należy wyłącznie do państwa. Domy wybudowane i drzewa zasadzone na ziemiach przez posiadaczy „miri" stanowią „mulk", t. j. są zupełną własnością prywatną, ale ziemia, na której się znajdują, pozostaje „miri", czyli państwowa. Drzewa wyrosłe dziko na ziemiach „miri" są same również „miri". Wynikiem takiej sytuacji prawnej jest, że państwo stawia pewne wymagania w stosunku do posiadaczy ziemi. Przedewszystkiem posiadacz obowiązany jest płacić tytułem wynagrodzenia za posiadanie roczny czynsz zwany „opłatą tabu". Pozatem winien ziemię uprawiać. Jeżeli posiadacz nie uprawia ziemi w ciągu trzech lat kolejnych i nie usprawiedliwia tego jakiemiś wyjątkowemi okolicznościami, traci prawo do ziemi, która wraca całkowicie do państwa. W tym wypadku państwo oddaje ziemię komuś innemu na ogólnych warunkach, jako „miri".

Jeżeli posiadacz ziemi „miri" jej nie uprawia, a uprawia ją kto inny przez trzy lata i wnosi do skarbu czynsz, ziemia przechodzi na ostatniego,

a prawa pierwszego posiadacza uważa się za wygasłe. Na tem tle wiele już było w Palestynie zatargów. Nabywca ziemi zadawalnia się zazwyczaj przy kupnie okazaniem mu przez sprzedawcę „kuszanu", względnie sprawdzeniem w księgach „tabu" prawa sprzedawcy do ziemi. Po nabyciu ziemi i załatwieniu formalności czasami okazuje się dopiero, że ziemi tej sprzedawca od kilku lat już nie uprawia, że uprawia ją kto inny i że sprzedawca, pomimo zapisu w księgach „tabu" i posiadania „kuszanu", do tej ziemi praw już nie ma. Nierzadkie były również wypadki, że nabywcy ziemi, zamieszkujący poza granicami Palestyny, po nabyciu pozostawiali przez kilka lat ziemię bez uprawy, a gdy nareszcie przybywali do kraju, celem osiedlenia się na swej kupionej ziemi, spotykali tam gospodarujących tubylców, którzy uprawiając przez trzy lata opuszczone grunta i wnosząc „opłatę tabu" zdobyli prawo do tej ziemi dla siebie.

Spadkobranie ziemi „miri" jest ograniczone do najbliższej rodziny. Gdy bliskiej rodziny niema, ziemia przechodzi na rzecz państwa. Ziemi „miri" nie można zapisać w testamencie, zapis taki byłby nieważny.

Oprócz wymienionych praktycznych ograniczeń na ziemi „miri" istnieje jeszcze szereg innych mniejszej wagi. Nie wolno np. na ziemiach „miri" chować zwłok, ponieważ chowanie zmarłych poświęca ziemię i pozbawia jej właściciela prawa rozporządzania nią. Jeżeli wbrew zakazowi zwłoki pochowane zostały, podlegają ekshumacji, gdy zaś już nastąpił rozkład zwłok, prawo nakazuje grób zaorać.

Poza wyraźnemi w ustawach ograniczeniami, z których najważniejsze omawialiśmy, posiadacz ziemi „miri" może nią w dobie obecnej dowolnie rozporządzać i praktycznie uważać się za właściciela. Teoretycznie pozostaje jednak jedynie jej posiadaczem, a własność ziemi (nuda proprietas) należy do państwa. Zaznaczyć jeszcze należy, że mimo swobody w obrocie i w budowie, założenie wogóle nowego osiedla na ziemiach „miri" wymaga, tak jak dawniej, zezwolenia władzy.

„Wakf", czyli ziemia poświęcona, jest to pojęcie bardzo stare i bardzo popularne w krajach muzułmańskich. Od najdawniejszych czasów mahometanie poświęcali rozmaite części swego majątku, a między innemi i ziemie na cele religijne. Z biegiem czasu instytucja ta się rozszerzyła i poświęcanie zaczęło następować na rozmaite cele. Można było poświęcić na cele religijne wogóle, na rzecz poszczególnych instytucyj religijnych, filantropijnych i t. p. Nareszcie doszło do szczególnego rodzaju „poświęcenia" — na rzecz osób prywatnych. Przez odpowiednie załatwienie odnośnych formalności, rzecz zostaje „poświęcona" danej osobie.

Jak już zaznaczono na początku, prawo otomańskie opiera się na religji i uznaje jej wyższość nad sobą i nad państwem. Ziemie „wakf" ko-

rzystały zawsze ze szczególnej opieki religijnej, a prawa państwa do takiej ziemi były ograniczone.

Najważniejszem bodaj ograniczeniem dla państwa było to, że ziemia „wakf" nie ulegała konfiskacie, tak często stosowanej przez sułtanów za rozmaite przewinienia ich poddanych. To też za czasów władzy sułtańskiej poddani ich skwapliwie korzystali z prawa poświęcenia, „poświęcając" ziemię swoim najbliższym. Według obliczeń M. J. Dukhana w państwie tureckiem do kategorji „wakf" należy 75% ogółu ziemi, znajdującej się pod uprawą.

Są rozmaitego rodzaju „wakf". „Wakf" zupełny zachodzi, gdy poświęcona zostaje ziemia „mulk", albowiem wówczas poświęcona zostaje własność ziemi. „Wakf" niezupełny następuje przy poświęceniu ziemi „miri". Poświęcający ziemię „miri" może poświęcić jedynie jej posiadanie i dochody nie może natomiast poświęcić własności ziemi, która w zasadzie należy nie do niego, lecz do państwa. Są inne jeszcze rodzaje „wakfu", gdy poświęcony zostaje sam plon, tenuta dzierżawna i t. p. Jest „wakf" kombinowany, gdy poświęcenia dokonał posiadacz „miri", który wzniósł na tej ziemi budynki, lub sadzał drzewa. Budynki i drzewa jako „mulk" zostają poświęcone zupełnie, ziemia natomiast pod niemi pozostaje „wakfem" niezupełnym.

Ziemie poświęcone na mahometańskie cele religijne pozostają pod zarządem uznanej przez rząd palestyński Muzułmańskiej Rady Religijnej z „muftim" Jerozolimy na czele. Dochody z „wakfu" na rzecz tej Rady wyniosły w roku 1922 ponad 50.000 f. szt. Od tego czasu znacznie wzrosły.

Ogólną zasadą dla ziem kategorji „wakf" jest, że nie można zmienić ich charakteru, nie można uchylić ich poświęcenia ani też nie można sekularyzować ich przez sprzedaż lub zamianę. Ziemie „wakf" są prawie zupełnie wyjęte z obrotu. Zasadniczo sprzedaż ziemi „wakf" jest nieważna. Mogą być sprzedane tylko w wyjątkowych wypadkach, gdy mianowicie nie dają żadnego dochodu, a za otrzymane ze sprzedaży pieniądze można natychmiast otrzymać inną ziemię bardziej rentowną, która sama z kolei staje się „wakf". Ale i w tym wypadku sprzedaż może nastąpić jedynie na rzecz mahometanina i jedynie za zgodą sądu duchownego.

Wyłomem w ogólnej zasadzie jest prawo z roku 1331 ery mah., mocą którego umożliwione zostało oddawanie „wakfu" w zastaw, co siłą rzeczy musi doprowadzić do sprzedaży.

Są w Palestynie również ziemie poświęcone na cele żydowskie. Ilość ich jest jednak dosyć nikła. Zarząd należy do uznanego przez rząd Naczelnego Rabinatu.

Oddzielną kategorją ziemi przewidzianą w „Prawie Ziemskiem" stanowi „arac'i metruke", obszary służące do użytku publicznego. Jest kilka

rodzajów „metruke". Najważniejszy jest podział tych obszarów na: 1) publiczne i 2) gromadzkie. Pierwsze są własnością państwa i pod względem prawnym są podobne do „miri" z tem, że nie są w posiadaniu jednostek, lecz są pozostawione do użytku ogółu, jak np. drogi publiczne, zwane „królewskiemi", place targowe i t. p. Drugie są bądź własnością państwa, bądź własnością gromady i są przeznaczone do użytku członków danej gromady, jak np. lasy lub pastwiska należące do całej wsi i t. p.

Państwo z ziem publicznych nie pobiera żadnej opłaty, z ziem gromadzkich, będących własnością państwa, pobiera czynsz na wzór „miri".

Szereg przepisów reguluje w sposób kazuistyczny, jak korzystać z ziem „metruke". Ogólna zasada zaś jest, że ziemie te wyjęte są z obrotu, nie mogą stać się własnością jednostki, nie wolno wznosić na nich budowli, ani zasadzać drzew.

Największe obszary ziemi palestyńskiej są zaliczone do kategorji ziemi martwej „arac'i mewat". Do tej kategorji zalicza „Prawo Ziemiskie" obszary, które odpowiadają następującym warunkom. a) leżą odłogiem, nikt ich nie uprawia i nie używa, b) nie mają właściciela, któryby się mógł wylegitymować prawem do nich, c) są odległe od osiedli ludzkich. Odległość przytem odmierza ustawa w sposób swoisty, mianowicie obszary te mają być tak odległe od osiedla ludzkiego, że „mocny głos człowieka stojącego na granicy osiedla nie jest na tych obszarach słyszany".

Do „mewat" należą w pierwszym rzędzie wielkie obszary gór i skał Palestyny.

Ziemia „mewat" prawo uważa za własność państwa. Do 1331 roku ery mah. każdy miał prawo osiedlania się na ziemi martwej i ją uprawiać. Ziemia w tym wypadku przechodziła do kategorji „miri", to znaczy pozostawała własnością państwa, a ten, kto ją uprawiał, stawał się jej prawnym posiadaczem i nie mógł być z niej usunięty o ile opłacał czynsz. Od roku 1331 władze tureckie zabroniły osiedlania się i uprawiania „arac'i mewat" bez specjalnego uprzedniego zezwolenia władz, a w roku 1921 angielska władza mandatowa zaostrzyła jeszcze ten zakaz. Te jednak ziemie martwe, które zostały objęte w posiadaniu przed zakazem, pozostały jako „miri", z tem, że jeżeli posiadacz takiej ziemi nie będzie jej przez trzy lata uprawiał, przechodzi ona z powrotem do kategorji „mewat" i posiadacz traci swe prawa do niej.

Ziemie „mewat" mogą być przez państwo sprzedawane na własność prywatną, albo też kolonizowane jako „miri".

„Prawo Ziemskie" z 1274 r. (ery mah.) poza wymienionemi rodzajami obszarów reguluje jeszcze własność obszarów wodnych, obszarów powstałych naskutek „przybycia" (ustąpienia wody) i t. p.

Na szczególną uwagę zasługują przepisy o kopalniach i kamienioło-

mach. Według „Prawa Ziemskiego" kopalnie lub kamieniołomy na ziemi „mulk" były własnością prywatną, a na innych ziemiach tylko w 1/5 części były własnością państwa, a w 4/5 własnością znalazcy lub eksploatatora, przyczem każdy miał prawo poszukiwać i wydobywać z ziemi.

Według nowszego angielskiego prawa przepisy te zostały zmienione, a na ich miejscu ustanowiono zasadę, że wszystko, co znajduje się pod powierzchnią ziemi, stanowi własność państwa. Państwo przy zachowaniu odnośnych przepisów udziela poszczególnym osobom koncesji na poszukiwania w ziemi lub eksploatowanie jej.

Prawo własności do nieruchomości względnie prawo posiadania („miri") podlega poza wymienionym dotychczas rozmaitym innym jeszcze ograniczeniom, z których niektóre są znane również ustawodawstwom europejskim, a niektóre mają charakter swoisty.

Jak już było zaznaczone, do 1331 roku istniał zakaz budowy i sadzenia drzew na ziemiach „miri", zakaz ten był wynikiem obawy państwa przed ograniczeniem swych praw wobec przepisu po dziś obowiązującego. Chodzi mianowicie o przepis, który stanowi, że ktokolwiek nie będąc właścicielem ziemi buduje na niej dom, lub sadzi drzewa, nabywa przez to prawo pierwokupu tej ziemi i, gdy kiedykolwiek właściciel tej ziemi zechce ją sprzedać, uprawniony do pierwokupu może na równych warunkach nabyć tę ziemię z wykluczeniem każdego innego nabywcy, a gdy ziemia bez wiedzy uprawionego została sprzedana, może ją odebrać u nabywcy zwracając mu cenę. Prawo pierwokupu przysługuje jeszcze innym osobom, jak jednemu wspólnikowi wobec drugiego w stosunku do wspólnej ziemi i bliskiemu sąsiadowi.

Prawo pierwokupu, stosowane rygorystycznie, dało powód do wielu poważnych zatargów w Palestynie, gdy w dobie szybkiego wzrostu cen uprawniony do pierwokupu zgłasza się nieraz po dość długim czasie twierdząc, iż teraz dopiero dowiedział się o sprzedaży ziemi i żąda wydania mu jej za zwrotem ceny.

„Prawo Ziemskie" zna również ograniczenie prawa własności przez rozmaitego rodzaju służebności (serwituty), jak służebność wody, ścieku, przechodu, wspólnego muru i t. p.

Przeniesienie prawa do nieruchomości z jednej osoby na drugą powinno być zapisane do ksiąg „tabu" — urzędu prowadzącego księgi nieruchomości, przypominającego europejski urząd hipoteki. Z każdego przeniesienia prawa sporządza się akt w odnośnej księdze „tabu" i o sporządzonym akcie urząd wydaje nabywcy praw dokument zwany „kuszanem". „Kuszan" jest w chwili obecnej najpoważniejszym dokumentem udowadniającym prawo osoby do nieruchomości. Żaden inny dokument nabycia ziemi nie może się ostać, o ile jest sprzeczny z „kuszanem". Nie jest jednak

„kuszan" dowodem bezwzględnym, gdyż jak już poprzednio było zaznaczone w całym szeregu wypadków można w Palestynie nabyć prawo do ziemi bez umowy, jak to przez uprawianie jej, albo też stracić do niej prawo przez jej zaniedbanie. Tego rodzaju przejście praw może nie być zapisane w księgach „tabu", a jednak może być przeciwstawione „kuszanowi".

Pozatem „kuszan", aczkolwiek jest dokumentem urzędowym, nie daje sam poręki za wymiary nieruchomości. Ziemia w Palestynie dotychczas nie została wymierzona i nie ma ścisłych planów. Nie jest nawet ustalone, ile ziemi należy do każdej z wymienionych wyżej kategoryj („mulk" i t. p.). Prace miernicze zostały rozpoczęte dopiero w ostatnich latach i posuwają się wolno. Zapisy w księgach „tabu" zaczęły bezwzględnie obowiązywać dopiero bezpośrednio przed wojną światową. Poprzednio starano się przy sprzedaży ziemi omijać księgi „tabu" ze względu na opłaty, a w tych wypadkach, gdy „kuszany" sporządzano, bądź podawano jedynie granice obszaru bez wskazania jego wielkości, bądź ze względu na opłaty podawano świadomie obszar mniejszy. W tych warunkach rząd palestyński zastrzegł się, że za wymiary podane w księgach „tabu" i w „kuszanach" odpowiedzialności nie ponosi. „Kuszan" nie jest zatem bezwzględnym dowodem prawa do ziemi, a jest jedynie urzędowym dowodem, stwierdzającym zapis w księgach „tabu".

Opisany stan rzeczy, powodujący niepewność i częste zatargi w dziedzinie własności ziemskiej, polepsza się jednak z roku na rok przez ciągłą nowelizację prawa i zastosowanie go do wymogów życia.

A. ANKER
Komisarz Sekcji Palestyńskiej na Międz. Targach Poznańskich 1935 r.

SEKCJA PALESTYŃSKA NA TARGACH POZNAŃSKICH, 1935

Nowobudująca się Palestyna, biorąca coraz żywszy udział w międzynarodowej wymianie towarowej, w ostatnich latach odpowiednio reprezentowana była na największych zagranicznych imprezach wystawowych.

Międzynarodowe Targi Poznańskie, które w roku bieżącym wypadły specjalnie okazale, również były dla Palestyny pierwszorzędną okazją dla zaprezentowania swojej produkcji.

Polsko-Palestyńska Izba Handlowa, stojąca na straży zbliżenia gospodarczego między obu krajami, doceniwszy znaczenie stale rozwijają-

cych się Targów Poznańskich, postanowiła utworzyć na nich Sekcję Palestyńską, jako naturalny wynik zbliżenia handlowego między obu krajami, które objawiło się we wzroście zarówno eksportu jak i importu.

Niestety, mała tylko ilość firm palestyńskich zrozumiała i należycie doceniła znaczenie prestiżowe i czysto-praktyczne udziału w jednej z największych imprez targowych w Polsce.

Z czołowych firm, biorących udział w Sekcji Palestyńskiej należy wymienić kooperatywę „Pardess‘, reprezentowaną w pięknie zbudowanym i udekorowanym stoisku, kooperatywę „Hachaklai“, której stoisko zwracało ogólną uwagę wspaniałemi okazami pomarańcz i cytryn, firmę „Shemen“, również godnie reprezentowaną.

Targi Lewantyńskie w Tel-Awiwie obesłały Sekcję bogatym materjałem propagandowym.

Pozatem w specjalnym stoisku reprezentowane było wydawnictwo Izby, miesięcznik „Palestyna i Bliski Wschód“, dalej szwedzka linja okrętowa, utrzymująca stałą komunikację między portami Polski a Palestyny, „Svenska Orient Linien“, palestyńska fabryka zębów sztucznych S. S. Bloom Co., winiarnie Karmel, Rischon le Zion i t. d. i t. d.

Wykresy statystyczne, doskonale uwypuklające wszechstronny rozwój wzajemnych stosunków polsko-palestyńskich oraz szereg publikacyj, wydawnictw i t. d. w wielkim stopniu ułatwiały zainteresowanym orjentację.

Biuro Izby bez przerwy udzielało wszelkich informacyj, dotyczących wymiany towarowej, między obu krajami, i zarejestrowało setki zapytań zarówno co do importu jak i eksportu.

Sekcja Palestyńska cieszyła się wielkiem zainteresowaniem zarówno ze strony czynników gospodarczych, jak i szerokich rzesz zwiedzających. Należy również podkreślić pełen kurtuazji stosunek władz targowych i rządowych do Sekcji.

W dniu otwarcia Targów Sekcję zwiedzili: Minister Przemysłu i Handlu, p. Floyar-Reichman, Wice-minister Dr. Fr. Doleżal, dyrektor Państwowego Instytutu Eksportowego, p. Marjan Turski, w towarzystwie dyrektorów departamentów.

Udział Palestyny w Targach Poznańskich bezwątpienia przyczyni się do dalszego zacieśnienia polsko-palestyńskich stosunków handlowych, a efekt tego wystąpienia okaże się już w niedalekiej przyszłości.

Należy przypuszczać, że udział Palestyny w Targach Poznańskich był jedynie udanym wstępem do szeregu sukcesów, jakie niewątpliwie osiągnie ten kraj na nadchodzących imprezach gospodarczych w Polsce, a przedewszystkiem na Targach Wschodnich we Lwowie, które odbędą się w okresie 1. VIII. — 15. IX. r. b.

Dr. Inż. H. JACOBOWITZ
Tel-Awiw

BUDOWA MIAST W PALESTYNIE

Budowa miast, nauka o planowem formowaniu osiedli ludzkich, posiada za sobą tradycję zaledwie 50 lat. Dopiero jej wielcy teoretycy, jak Stübben, Józef Brix i t. p. przyczynili się do jej uznania i znaczenia w świecie fachowo-naukowym.

Obchodzą nas mniej zadania wartości, cele i znaczenie tej nauki, a chcemy natomiast wskazać na braki i błędy popełniane w przeszłości, które mogą być unikane przez uwzględnianie wskazówek praktycznych, wynikających z wyżej wymienionej nauki.

W ostatnich latach (dzięki imigracji) ludność 3 największych miast palestyńskich Tel-Awiwu, Hajfy i Jerozolimy, wzrosła wprost anormalnie.

Rozrost Tel-Awiwu

	1910	1919	1926	1928	1930	1931	1932	1933	1934
Powierzchnia	109,000	991,000	6,320,000	—	—	6,500,000	—	—	—
Mieszkańcy	550	2,084	38,000	38,239	42,000	46,116	52,240	72,000	1[illegible]3,000
Domy	60	182	2,946	—	—	—	—	—	—
Pokoje	300	1,424	18,560	21,469	22,978	24,544	28,265	35,000	—

Zarządy miast i czynniki rządowe postawione zostały w ten sposób przed problemami, które aktualne były w wielkich miastach Europy w latach 1870—1905, gdy ludność miejska wzrastała w trójnasób, a niekiedy jeszcze bardziej. Problemy te były obserwowane, oraz dokładnie i planowo zanalizowane przez naukę o budowie miast.

Rezultaty tych badań należy zastosować jako wytyczne w rozwoju miast. Są to zagadnienia następujące: arterje komunikacyjne, obszary pod ogrody i trawniki, obszary pod gmachy publiczne, jak ratusz, magistrat i t. p., place sportowe i wypoczynkowe, a przedewszystkiem obszary pod dworce kolejowe i lotniska. Należy więc przygotować odpowiedni plan miasta z podziałem na strefy: mieszkalną, handlową i fabryczną.

Powszechnie znane jest, iż większość miast europejskich, gdzie nie uwzględniono powyższych wytycznych, zmuszona była w następstwie do wielkich nakładów pieniężnych dla przebicia ulic, zburzenia domów, dworców kolejowych i t. p. W Paryżu już w latach sześćdziesiątych ubiegłego wieku prefekt dep. Sekwany, Hausman, przebił bardzo wiele ulic. Prace te

przeprowadzone zostały na wielką skalę i miały one umożliwić szybką tranzlokację wojsk do warowni stołecznych. W Londynie stosunki komunikacyjne ciasnych uliczek City pozostają jeszcze i dziś wiele do życzenia. Rozrost wielkich miast europejskich spowodowany został przyrostem naturalnym miast i dopływem nowych mieszkańców ze wsi. Ludność wiejska imigrowała masowo do miast, zachęcona wysokiemi płacami przemysłowemi i bardziej wygodnym sposobem życia w środowiskach miejskich. Następujące cyfry wykazują wzrost w okresie ich uprzemysłowienia.

Liczby mieszkańców w tysiącach

	1800	1850	1880	1890	1900	1910	1920	1925
Wiedeń	247	44	726	817,3	1675	2030	1841	1866
Paryż	547	1,043	2,269	2,448	2714	2888	2906	28711
Lille	55	76	176	—	211	218	201	202(1
Londyn	959	23,63	3,830	4,228	4537	4523	4483	4615
„ City	12,9	—	51	37,7	—	—	—	—
Manchester	17,9	336	462	505,4	544	714	731	752(2
Birmingham	71	242	437	—	522	526	919	935
Berlin	172	419	1,122	—	1889	3730(3	3804(3	4024(3
Hamburg	130	182	410	569	706	932	986	1079
Essen	4	9	57	78,1	119	295	439	471
Drezno	60	97	221	289,6	396	547	529	619

1) 1921 r. 2) 1926 r. 3) wraz przedmieściami.

Ten gwałtowny wzrost może jeszcze być określony jako organiczny. Inaczej przedstawia się ta sprawa w Ameryce Północnej, gdzie wzrost miast nastąpił później niż w Europie.

Rozrost miast amerykańskich

Liczby mieszkańców w tysiącach

	1850	1880	1900	1910	1920	1927
New-York	696	1912	3437	4767	5620	5971
Chicago	30	503	1862(1	2185	2702	3103
San Francisko	35	234	343	417	507	576
Los Angelos	2	11	102	319	577	635
Detroit	21	110	285	466	994	1335

1) 1898 r.

Miasta w Ameryce wzrosły niepomiernie, naskutek masowej ucieczki ludności wiejskiej do ośrodków miejskich. Prócz tego przyczyniło się jesz-

cze i kolosalna imigracja. W Ameryce nauczono się już bardzo wiele na doświadczeniach europejskich i rozplanowano miasta w ten sposób, iż mogą one przystosowywać się do stale wzrastającej ludności.

Rząd i władze miejskie opracowały szczegółowe prawa o ulicach, zabudowaniach, wykorzystaniu gruntów i t. p.

Opracowano plany rozwoju przemysłu oraz osiedlenia wielkich mas ludności. Wielkie towarzystwa parcelacyjne dzieliły swe grunty według nakreślonych planów. Ulice zostały wykończone jeszcze przed sprzedażą i zabudowaniem parcel. Obszary dalej leżące zabudowano dopiero potem, gdy bliższe były już osiedlone.

W taki sposób ograniczono możliwości podwyższenia cen gruntu i spekulacji i uniknięto niecelowej parcelacji gruntu.

Rozwój ten odbywał się w latach od 1900—1905.

Zupełnie inaczej przyjęta została w Palestynie fala emigracyjna w latach 1933—1934.

Do Tel-Awiwu przybyło w r. 1934 około 30.000 nowych mieszkańców. Ludność miasta wzrosła w taki sposób o 30% w ciągu jednego roku. Z tych nowych mieszkańców 26.000 stanowią imigranci nowoprzybyli do kraju, resztę zaś chalucowie z osiedli wiejskich, szukający w miastach wyższych płac zarobkowych.

Stosunek ludności miejskiej do wiejskiej w rozmaitych krajach przedstawiał się jak następuje:

	Prusy	Anglja	U. S. A.	Dawna Austrja
1849	26,5%	1850 50%	1870 20,9%	1843 20 %
1871	32,3%	1901 70%	1890 29,1%	1890 37,4%
1900	55,6%		1900 33,1%	1900 41,4%

Palestyna (Żydzi)	Koniec r. 1931	Koniec r 1934
w miastach	128,500 = 74%	244,000 = 79%
na wsi	46,500 = 26%	66,000 = 21%

Zjawiska wtórne tego wielkiego przyrostu 3-ch największych miast palestyńskich są naogół dobrze znane. Należy jednakże tu wskazać na pewne błędy popełnione w osiedleniu, budowie domów i rozbudowie miast, celem uniknięcia ich w przyszłości.

Kwestje związane z własnością gruntów należą do najbardziej zawiłych. Przez nie utrudnione są planowość i rozwój miast. Trudności wynikają pozatem ze zwyżki cen spowodowanej spekulacją, niepożyteczną parcelacją, maksymalnem wykorzystaniem terenów budowlanych. O szkodach i niebezpieczeństwach, wynikających z tego tyle już pisano, że nie należy się nad tem więcej zatrzymywać. Należy tylko w danym wypadku zastosować odpowiednie przepisy prawne. Podajemy kilka wskazówek celem zastosowania ich jako sankcyj prawnych w praktyce palestyńskiej. Wskazówki te jednak ograniczają się wyłącznie do osiedli robotniczych. Sankcje te są następujące:

1. Ograniczenia spekulacji gruntowej. Podział na strefy ulic zabudowanych, leżących bliżej centrum miasta.

Podatek od wzrostu wartości gruntów na wypadek, gdyby do pewnego terminu nie zostały zabudowane, oraz nadzór państwowy nad parcelacją.

Dla dalej położonych działek nie należy udzielać zezwoleń budowlanych, a to w celu utrzymania planowej rozbudowy osiedla. Zrozumiałe, iż tego rodzaju ustawy muszą być elastyczne, by nie hamowały zbytnio wolnej gospodarki. T. zw. „czarne listy", zawierające nazwiska spekulantów gruntowych, publikowane w palestyńskiej prasie codziennej, niewiele przyczynić się mogą do normalizacji rynku gruntowego.

2. Planowanie miasta.

W pierwszym rzędzie należy zbudować ulice, ewentualnie zostawić odpowiednie dla nich tereny do dyspozycji.

Przykład: zbyt wąskie ulice Tel-Awiwu są nieodpowiednie dla wszelkiego ruchu, a ruchu kołowego w szczególności.

Konsekwencje: rząd zabrania uruchomienia nowych autobusów, i w ten sposób jest niemożliwem zadośćuczynić potrzebom komunikacyjnym ludności pracującej, niemogącej się stosować do terminów odjazdów autobusów miejskich. To samo tyczy się miejscowości podmiejskich (robotnicy Ramat Gan czekają niekiedy przeszło godzinę na miejsce w autobusie).

3. Urządzenie miejsc wypoczynkowych (ogrodniki, trawniki i t. p.).

Przykład: w Jerozolimie i Tel-Awiwie nie istnieją place oraz parki, w których ludność mogłaby po pracy, szczególnie w sobotę wypoczywać. Możliwości założenia takich parków istnieją. Wykazuje to najlepiej fakt istnienia pięknego ogrodu miejskiego w maleńkiem arabskiem mieście Ramleh.

4. Wyznaczanie placów targowych. Katastrofalny stan placów targowych jest wynikiem zbyt małego obszaru i wielkiego oddalenia od dziel-

nic mieszkalnych. Stan placów targowych opisał dr. Schwarz (Jüdische Rundschau Nr. 4/11.I.35).

5. Budowa szkół, świątyń i placów sportowych na pewnych zamkniętych terenach, winna być skoncentrowana w oddzielnej dzielnicy niedaleko okręgów mieszkalnych.

Kwestje te należy specjalnie uwzględnić w miastach żydowskich, gdzie w sobotę niema ruchu kołowego.

6. Podział na strefy mieszkalne i przemysłowe.

Fabryki, wydzielające niezdrowe gazy i warsztaty, wywołujące wiele hałasu i szumu, winny się znajdować w oddali od dzielnic mieszkalnych. W krótkich słowach sprecyzowaliśmy kilka punktów w kwestji budowy miast, o czem dałoby się znacznie więcej powiedzieć.

Artykuł ten miał na celu zwrócenie uwagi odpowiednich czynników rządowych i wywołania ingerencji prawnej w tej tak ważnej sprawie. Ze strony magistratu należy też oczekiwać zarządzenia, które odpowiadałyby przynajmniej minimalnym wymogom sanitarnym. Ważnem zadaniem magistratów żydowskich jest wydanie w obrębie ich władzy specjalnych zarządzeń, któreby miały na celu planową rozbudowę miasta i uniknięcie błędów dawniej popełnianych.

Ustawy te muszą jednak być bardzo elastyczne, by nie hamowały wolnej inicjatywy w ruchu budowlanym Palestyny. Jest to szczególnie ważne w Palestynie, gdzie rząd niczem nie pomaga w rozwoju miast. Zagadnienia kraju mandatowego są szczególnie trudne, lecz można je rozwiązać, albo przynajmniej załagodzić.

Apl. adw. A. SZRETTER

USTAWA O OCHRONIE LOKATORÓW W PALESTYNIE

Budownictwo, należące do najbardziej rentownych inwestycyj w Palestynie, wykazało w ostatnich latach zadziwiający rozwój. Rozmiary jego były jednak niewspółmierne w stosunku do stale wzrastającej fali imigracyjnej, co wywołało niezdrową spekulację gruntową, a przedewszystkiem znaczne wyśrubowanie cen komornego. Komorne w Tel-Awiwie i innych większych miastach pochłaniało od 40%—50% zarobków robotnika.

Taki stan rzeczy, jako wybitnie anormalny, powodujący powiększenie kosztów utrzymania, a co zatem idzie, podrożenie kosztów produkcji, wywołał zrozumiałą reakcję opinji publicznej, domagającej się ingerencji władz.

Ustawa wydana w ub. roku okazała się już niewystarczającą, a nowopowstałe potrzeby wywołały konieczność dalszego rozbudowania ustawodawstwa dla ochrony lokatorów.

W uwzględnieniu wymogów życia ogłoszona została dnia 28 lutego 1935 r. w Nr. 496 „Palestine Gazette" ustawa o ochronie lokatorów, która nosi charakter ramowy. Narazie ustawa obowiązuje tylko na obszarze Tel-Awiwu; inne miasta mogą rozciągnąć moc obowiązującą ustawy na swoim obszarze, przyczem pozostawiono im swobodę poczynienia zmian co do wysokości maksymalnych stawek komornego.

Wspomniana ustawa, która obowiązuje od Muharrem (data, którą Arabowie oznaczają początek i koniec obowiązywania kontraktów najmu) 1935 r. jest o wiele szersza, niż zeszłoroczna ustawa w tej samej materji, gdyż poza lokalami mieszkalnemi obejmuje również sklepy, biura handlowe, kancelarje adwokackie i t. d. Pozatem ustawa chroni zarówno lokatorów jak i sublokatorów, przyczem dla ostatnich określa najwyższą stawkę komornego, która nie może przekroczyć 20% w stosunku do komornego, płaconego przez głównego lokatora. Przepisom ustawy podlegają wszelkie budowle, wykończone (zamieszkanie jest dowodem wykończenia) przed Muharrem 1935 r. z wyjątkiem tych, co do których przed 1934 r. były zawarte kontrakty najmu trzyletnie lub dłuższe.

Maksymalny czynsz został oznaczony na ŁP. 2,5 miesięcznie za pokój mieszkalny z dodatkowem ograniczeniem, że czynsz ten nie może być podwyższony ponad 20% przy lokalach mieszkalnych, a 25% przy lokalach handlowych w stosunku do komornego z ub. roku.

Wszelkie zatargi na tem tle będzie rozstrzygał komisarz do spraw najmu, od orzeczeń którego będzie można się odwołać do sądu, dla tych spraw specjalnie ustanowionego.

Oznaczając maksymalne stawki komornego, ustawa nie uwzględnia ani rozmiaru ani urządzenia ani też położenia lokalu, co niewątpliwie przyczyni się do wznoszenia budowli najmniej kosztownych.

Na wzór podobnych ustaw w innych krajach, omawiana ustawa ograniczająca prawo własności, zezwala najmodawcy na rozwiązanie umowy najmu tylko w niżej podanych przypadkach:

1. nieregularnego płacenia komornego,
2. naruszenia warunków umowy,
3. uszkodzenia lokalu,
4. używania lokalu niezgodnie z przeznaczeniem, przepisami prawa lub w sposób uciążliwy dla sąsiada,
5. gdy najmodawca sam chce zająć lokal, przyczem jest w stanie udowodnić, że najmobiorca ma inny odpowiedni lokal, i
6. gdy najmodawca chce nadbudować lub przebudować swój dom,

przyczem od czasu uzyskania zezwolenia odnośnego urzędu na wykonanie tych robót obowiązuje sześciomiesięczne wymówienie.

Ze względu na stale wzrastającą falę imigracyjną z Polski do Palestyny oraz na fakt, iż żydzi z Polski stanowią największy odłam tamtejszego społeczeństwa żydowskiego, wartoby było przeprowadzić chociażby pobieżne porównanie między ustawą wspomnianą a ustawą polską w tymże przedmiocie.

Podczas gdy ostatni przypadek ustawy palestyńskiej, dotyczący rozwiązania umowy najmu, wymaga tylko uzyskania zezwolenia odnośnej władzy na wykonanie robót oraz sześciomiesięcznego wymówienia, to w analogicznej sytuacji ustawa polska jest dla najmodawcy znacznie ostrzejsza. Punkt g. ust. 2 art. 11 ustawy polskiej „O ochronie lokatorów" z dnia 11-go kwietnia 1924 r. ogranicza najmodawcę w wypowiedzeniu najmu do przypadku zniesienia lub przerobienia budowli celem przystąpienia do budowy pomieszczeń, lecz tylko mieszkalnych. Wypowiedzenie wymaga terminu ustawowego, a co najmniej trzymiesięcznego. Pozatem ustawa polska przewiduje, że na wypadek, gdyby najmodawca nie dostarczył lokatorowi odpowiedniego lokalu, winien mu zapłacić koszty przesiedlenia się i tytułem odszkodowania sumę trzyletniego, a w pewnych przypadkach nawet 6-cio letniego komornego. Takie postanowienie ustawy było wynikiem szczególnej sytuacji w Polsce, gdy za lokal płacono znaczne sumy tytułem t. zw. „odstępnego". Przepis ten działa hamująco na rozwój ruchu budowlanego w kraju i wpływa na zaostrzenie się głodu mieszkaniowego, ustawa palestyńska natomiast, aczkolwiek chroni lokatora, nie czyni tego jednak ze szkodą dla inicjatywy prywatnej, przewidując okres wypowiedzenia bez specjalnych odszkodowań pieniężnych.

W dalszem porównaniu tych dwóch ustaw uwidacznia się różnica w położeniu gospodarczem i geograficznem krajów, w których one obowiązują. Nie spotykamy się więc w ustawie palestyńskiej z treścią podobną do treści naszego Rozdziału V., którego tytuł brzmi: „Moratorjum mieszkaniowe dla bezrobotnych i w porze zimowej". Jestto skutek nieodczuwania w Palestynie ostrości zimy oraz zupełnego braku w tym kraju bezrobotnych. W ustawie palestyńskiej nie znajdujemy pozatem odpowiednika punktu f. ust. 2 art. 11 naszej ustawy, przewidującego możność rozwiązania umowy najmu na wypadek zajmowania dwóch mieszkań w jednej miejscowości.

Skutki prawne tej ustawy nie dadzą się narazie przewidzieć. Zależą one w dużej mierze od praktyki sądowej, jaka się wytworzy, a przedewszystkiem od ogólnej konjunktury gospodarczej Palestyny w najbliższej przyszłości.

Nasuwa się pytanie, jakie skutki wywoła omawiana ustawa w ruchu budowlanym Palestyny i jak się odbije na obrocie gruntami i ich cenie.

W przewidywaniach nie należy oprzeć się na doświadczeniu, jakie wypływa ze stosowania analogicznej ustawy w Polsce. W Polsce kapitał jest drogi. Nie wystarczyło tu zapewnienie, że nowe budowle nie będą podlegały ustawie, aby zachęcić ludzi do inwestowania kapitału. Nawet przy zastosowaniu całego systemu ulg podatkowych, który podwyższył znacznie rentowność inwestycyj budowlanych, są one jeszcze dość małe w stosunku do potrzeb.

Należy przypuszczać, że powodem jest tu nietylko brak kapitałów, ale i obawa, aby po nasilonym ruchu budowlanym nie rozciągnięto mocy ustawy i na nowowzniesione budowle.

Podobną obawą będą przejęci i kapitaliści w Palestynie. Jest jednak rzeczą mało prawdopodobną, aby ustawa znacznie wpłynęła na zmniejszenie się intensywności budownictwa w Palestynie. Stawki komorniane ustalone przez ustawę odpowiadają cenom ostatnio pobieranym. Ich wysokość, nawet przy podrożeniu gruntów i materjałów budowlanych, gwarantuje dużą rentowność domów, bo przekraczającą 9%. Jak na palestyńskie stosunki pieniężne, takie oprocentowanie winno stanowić dostateczną zachętę dla kapitalistów. Należy przypuszczać, że inne miasta, które wykazują tendencję do rozciągnięcia mocy ustawy i na swoich obszarach, ustalą stawki komornego w ten sposób, że stopa rentowności nie ulegnie poważniejszej zmianie.

Dalszą zachętą dla inwestycyj budowlanych w Palestynie jest fakt, że nowowzniesione budowle ustawie nie podlegają.

Czy moment ten rzeczywiście wpłynie na większą rentowność nowych domów zależy od ogólnej konjunktury gospodarczej, a przedewszystkiem od nasilenia imigracji. Znaczniejsza różnica między rentewnością domów niepodlegających a podlegających ustawie może łatwo wywołać spekulację mieszkaniową. Znajdą się ludzie chętnie płacący pewną jednorazową kwotę celem uzyskania mieszkania o niższem komornem.

Nie należy się spodziewać obniżki cen gruntów, albowiem intensywność ruchu budowlanego się nie zmniejszy, a w związku ze stale wzmagającą się falą imigracji, należy nawet przypuścić, iż znacznie wzrośnie. Osłabieniu ulegnie raczej spekulacja gruntowa, która przyczyniła się do znacznego podrożenia inwestycyj budowlanych. Należy sądzić, że stawki ustawowe komornego będą stanowiły pewien acz niezupełny wskaźnik cen gruntów.

Przy obecnem nasileniu fali imigracyjnej, która w ub. roku osiągnęła cyfrę 42.359 osób, wydanie podobnej ustawy stało się koniecznem. Nasilenie to nie ulegnie osłabieniu, albowiem uzależnione jest ono

od sytuacji politycznej i materjalnej społeczeństwa żydowskiego w całym szeregu krajów Europy.

W podobnych okolicznościach wzrost inwestycyj budowlanych nie wywoła jednak wolnej konkurencji na rynku mieszkaniowym Palestyny.

W wypadku niewydania ustawy, ceny komornego, które i tak były niewspółmiernie wysokie w stosunku do zarobków ludności, uległyby dalszemu wyśrubowaniu.

Ruch budowlany w Palestynie nie zaspokoi w najbliższym czasie stale wzrastającego zapotrzebowania lokali. Przypuszczalnie, naskutek wciąż wzbierającej fali imigracji do Palestyny, dysproporcja między inwestycjami budowlanemi a zapotrzebowaniem mieszkań coraz bardziej się zaznaczy, a zatem działanie ustawy o ochronie lokatorów w Palestynie, jako czynnika regulującego, okaże się w najbliższych latach koniecznem.

B. A. ROSENBLATT

WALKA ZE SPEKULACJĄ GRUNTOWĄ W PALESTYNIE

(k) Wzrost imigracji do Palestyny aktualizuje coraz bardziej kwestję gruntów w tym kraju. Cały obszar tego kraju nie może być porównywany z wielką Ameryką lub też z kontynentem Australji, gdzie rolnicy mają możność osiedlenia się na przestrzennych rolach, a hodowcy bydła mogą wędrować po obszernych łąkach.

Ceny gruntów powinny wzrastać niezależnie od innych czynników naszego życia gospodarczego. Obecne wygórowane ceny są szkodliwe dla społeczeństwa i stanowią przeszkodę dla imigracji i dla normalnego rozwoju życia wszystkich warstw społeczeństwa.

Jeżeli mowa o imigracji, to nawet zdaniem Arabów spekulacja gruntami nie może być powodem do ograniczeń imigracyjnych. Imigracja, która powoduje wzrost zapotrzebowania na produkty rolne i artykuły przemysłowe, jest pierwszorzędnym czynnikiem obecnego stanu prosperity w Palestynie. Ograniczenie imigracji równoznaczne byłoby zabijaniu gęsi, która kładzie złote jaja.

Zapobiec spekulacji gruntowej należy nie przez ograniczenie rozbudowy miast w Palestynie, lecz przez ustalenie wysokości zysków od wzrostu wartości gruntu. Z chwilą gdy zwyżka cen powstaje naskutek wzrostu ludności, do którego właściciele gruntów, zarówno Żydzi jak i Arabowie,

nie przyczynili się, sprawiedliwość wymaga, ażeby zwyżka wartości ziemi stała się dobrem ogółu, który raczej jest powodem tej zwyżki, a nie właściciela gruntu, który ulokował swój kapitał jedynie dla celów spekulacyjnych, wykorzystując zapotrzebowanie ludności na domy mieszkalne i sklepy.

Doświadczenie amerykańskie uczy nas, że place miejskie zyskują prawie 100% na wartości, wówczas gdy ludność miasta wzrasta dwukrotnie. Głównem zadaniem jest zatem, ustanowić pewien sprawiedliwy system zapomocą którego znaczna część zwyżki w cenie gruntu stała się dobrem publicznem.

Plagi spekulacji gruntowej nie usunie się przez denuncjowanie poszczególnych spekulantów. Przeciwnie, taka taktyka może mieć odwrotny skutek, zwróci ona bowiem uwagę spekulantów na całym świecie na możliwości spekulacyjne w Palestynie. A to doprowadziłoby, rzecz jasna, do wzmożenia zła. Pozatem byłoby niesprawiedliwością prowadzić kampanję tylko przeciwko tym, którzy kupują ziemię dla zarobku, wyłączając sprzedawców ziemi. Wspomnieć również należy i o zyskach pośrednika. Ponadto termin spekulacji nie został ujęty w definicję. Chodzi o to, czy kupujący pojedyńczy plac dla siebie lub na sprzedaż jest również spekulantem. Należy również zwrócić uwagę na inny sposób spekulacji, kiedy to osobnik kupujący plac, buduje na nim dom, ażeby go następnie sprzedać wraz z placem, osiągając w ten sposób podwójny zysk z domu i z placu.

Ogłaszanie nazwisk pojedyńczych spekulantów na t. zw. czarnej liście, niema praktycznego znaczenia; dodaje ono jedynie otuchy przeciwnikom spekulacji, podobnie jak modlitwy krzepiące ducha walczących.

W walce ze spekulacją należy zrezygnować z przyjemności, jaką nam sprawia pojedyńcza denuncjacja złoczyńców. Klucz do sytuacji jest w rękach rządu palestyńskiego, który powinien wprowadzić wysokie podatki na place i grunty, leżące odłogiem, uniemożliwiając w ten sposób spekulację gruntami. Oczywiście, posunięcia rządu winny następować zwolna, ażeby nie przeciwdziałać obecnemu stanowi „prosperity" kraju.

Posunięcia te przeistoczyłyby spekulantów na dobrych obywateli, zmuszając ich do wykorzystania lub do oddania innym na wykorzystanie swoich gruntów. Staliby się oni elementem twórczym, gdyż nie kalkulowałoby im się trzymanie ziemi niewykorzystanej.

Nie przez denuncjację, ani przez morały, ani przez wzajemne oczernianie się, lecz przez skuteczną interwencję rządu palestyńskiego da się sytuację w zupełności uzdrowić.

PRODUKCJA UPOMINKÓW W PALESTYNIE

Produkcja przedmiotów upominkowych z masy perłowej należy do tych gałęzi przemysłu, które w Palestynie istniały już przed wojną światową.

Grupa kapitalistów żydowskich interesuje się ostatnio rozbudową przemysłu upominków z masy perłowej w Palestynie. Żydzi ci zamierzają wykorzystać przy produkcji muszle perłowe, które znajdują się w wielkich ilościach na wybrzeżach morskich Palestyny, oraz w morzu Czerwonem.

Nie wszystkie jednak muszle nadają się do tego rodzaju produkcji. Najbardziej odpowiednie są muszle znajdowane na wybrzeżu morskiem Szwela, niedaleko Azy. Muszle w lepszych gatunkach znajdują się w miejscowości Ajelet (Akaba), nad morzem Czerwonem. Muszle te znane są na świecie jako najlepsze, a nazywają się Mer Rouge.

Palestyna jak wiadomo otrzymuje teraz dogodne połączenie komunikacyjne z Akabą, co w znacznej mierze usprawni transport muszel Mer Rouge do Palestyny.

Oprócz wyżej wymienionych gatunków muszel importuje się co rok do Palestyny perłowe muszle, przeznaczone na przeróbkę, jak to wykazuje ostatnia tabela za lata 1930—1933:

1930	68.742 kg. muszel	za sumę ŁP. 1855.
1931	39.830 kg. muszel	za sumę ŁP. 1232.
1932	74.487 kg. muszel	za sumę ŁP. 1729.
1933	78.349 kg. muszel	za sumę ŁP. 2171.

Muszle te importuje się z Ameryki, Abisynji, Egiptu i t. p.

Dla wwozu muszel nie istnieją żadne ograniczenia celne, zaś od gotowych guzików z masy perłowej pobiera się 20% ad valorem.

Od wielu też lat istnieje w Betleem domowy przemysł, produkujący upominki z masy perłowej. Wyroby te są eksportowane do różnych krajów.

Wywóz wyrobów z masy perłowej z Palestyny ilustrują następujące cyfry:

1930	—	11.532 ŁP.
1931	—	10.662 ŁP.
1932	—	9.569 ŁP.
1933	—	8.634 ŁP.

Wyroby te przesyłane zostają z Palestyny do najdalszych zakątków

świata, zaś głównymi odbiorcami świata są: Francja, Ameryka, Włochy.

Zmniejszenie eksportu w latach 1932/33 tłumaczy się tem, że w oficjalnych tablicach wywozowych uwzględniane są tylko te towary, które przewożone zostają koleją, okrętami lub pocztą. W rzeczywistości zaś zbyt tych artykułów w tych latach był większy ze względu na wielki ruch turystyczny żydów i nie-żydów, którzy kupowali przedmioty pamiątkowe dla przewiezienia ich swym bliźnim. Tego rodzaju wywóz nie może, rzecz oczywista, być uwzględniony w tablicach eksportowych rządu palestyńskiego.

Każdy, który zwiedził porty Bliskiego Wschodu, widział „oryginalne" upominki, nabywane przez turystów, jako ozdoby orjentalne, a pochodzące w rzeczywistości z Austrji, Czech, Japonji lub Niemiec. Widzimy więc, iż istnieją wielkie możliwości rozwoju produkcji przedmiotów upominkowych, które byłyby estetycznie wykonane i nosiły prawdziwie wschodni charakter. Możliwości te winny być czemprędzej umiejętnie wykorzystane.

D. B.

PALESTYŃSKI RYNEK DRZEWNY*)

Różne przyczyny geograficzne i geologiczne, a w wielkiej mierze nieudolna gospodarka leśna, złożyły się na to, iż Palestyna jest dzisiaj jednym z najuboższych krajów w lasy drewna użytkowego. Od czasu objęcia władzy mandatowej przez Anglję, władze mandatowe, Agencja Żydowska i towarzystwo kolonizacyjne „Palestine Jewish Colonial Association" czynią starania w kierunku zalesienia kraju. Starania te uwieńczone zostały pewnym skutkiem. Ziemia jest jednak zbyt drogą, by istniała możność zalesienia drewnem użytkowem wielkich obszarów. Tereny do tego nadające się bywają z inicjatywy prywatnej obsadzone drzewkami owocowemi, jak pomarańczami, migdałami, winogronami, oliwkami i t. d., które pod względem dochodowości lepiej się kalkulują niż drewno użytkowe. Z tych względów Palestyna nigdy nie będzie samowystarczalną, lecz zawsze skazaną na import drzewa z zagranicy.

Komplety deszczułkowe do wyrobu skrzynek na pomarańcze zajmują najpoważniejszą pozycję w imporcie drzewa. W rachubę wchodzą wyłącznie drzewo jodłowe i świerkowe, jako nieposiadające zapachu, które udziela się owocom, obniżając przez to ich cenę. Komplet taki składa się z dwóch denek, trzech przodów i dwóch boków. W używaniu jest około 15 typów o różnych rozmiarach. Według przewidywań zapotrzebowanie Palestyny

---

*) Z raportów Palestyńsko-Polskiej Izby Handlowej w Tel-Awiwie.

na sezon 1935/1936 wyniesie około 10 miljonów kompletów, z czego najwyżej 2.500.000 dostarczy produkcja krajowa, przerabiająca importowane z Rumunji drzewo, resztę zaś, t. j. około 7.500.000 kompletów, czyli około 85.000 m³, należy będzie sprowadzić z różnych krajów. Dominujące miejsce w imporcie kompletów deszczułkowych zajmuje Rumunja, a po niej idzie Polska. Drzewo polskie jest tu uznane za najlepsze i importerzy za komplety polskie chętnie płacą nieco wyższą cenę. W handlu kompletami przyjętem jest nadawanie zamówień w miesiącach maj—czerwiec z dostawą w miesiącach wrzesień—styczeń.

Drzewo budowlane i stolarskie. Palestyńska statystyka niestety nie daje szczegółowego obrazu importowanych gatunków drzewa, ujmując cały przywóz drzewa miękkiego jedną rubryką p. t. „Wood and Timber for Building". Według tej statystyki przywóz drzewa miękkiego w r. 1934 przedstawiał się następująco:

	m³	Wartość w ŁP.
Łotwa	5540	16,495
Polska	15294	55,939
Rumunja	132661	277,078
Rosja	32291	64,120
Szwecja	5151	18,515
Jugosławja	3774	10,035
Turcja	4630	14,971
Inne państwa	996	3,256
	200337	460,410

Cyfry powyższe obejmują przywóz:

1. drzewa jodłowego i świerkowego, którego głównym dostawcą jest Rumunja. (Próby sprowadzenia tego drzewa z Polski nie wydały odpowiednich wyników. W pierwszym rzędzie polskie tartaki nie są przystosowane do wymaganego tutaj sortymentu. Dalszą trudnością jest kwestja zbyt wysokich kosztów transportowych. Transport jednego m³ drzewa miękkiego z Gdyni do Jaffy kosztuje około 17/6 szylnigów, podczas gdy Rumuni płacą z Konstacy lub Galacu zaledwie 8 szylingów.

Wymagany jest tutaj t. zw. sortyment syryjski, t. j. rumuńska klasa IV i V, deski o długości 4 m. i poniżej, o szerokościach 10, 12, 15, 17, 19, 22 i 25 cm., o grubości przeważnie ½, ¾ i 1 cal, grubsze bardzo rzadko, kantówka rżnięta t. zw. rygle 4/4, 5/5, 6/6, 7/7, 8/8, 9/9, 10/10 i 11/11

cm. Przy dostawie mieszanej, t. j. 50% desek wąskich i 50% desek szerokich oraz 50% desek i 50% rygli, cena uzyskana wynosi 40—41 szylingów za 1 m³, c.i.f. Haifa, przyczem rumuńscy dostawcy udzielają tutejszym odbiorcom kredytu do 4 miesięcy od daty nadejścia towaru do portu palestyńskiego).

2. drzewa sosnowego, którego głównym dostawcą jest Polska. W rachubę wchodzą deski i bele odziomkowe, klasa II i III nieobrzynane, dla stolarki o długości 4 m. i wyżej, o szerokości 20 cm. wzwyż, deski i bele obrzynane w tych samych rozmiarach, oraz bele-rygle o 2½ x 5 obrzynane. Ceny uzyskalne:

Deski i bele nieobrzynane	PŁ.	3,800
„ „ „ obrzynane	„	3,400
Bele-rygle obrzynane	„	2,900

za 1 m³, c.i.f. Jaffa/Haifa, przy których cenach tutejsi importerzy udzielają swoim odbiorcom kredytu do 4 miesięcy.

Przywóz drzewa twardego objęty jest w palestyńskiej statystyce rubryką p. t. „Wood for furniture" i przedstawiał się w r. 1934 następująco:

	m³	Wartość w ŁP.
Polska	144	890
Rumunja	4904	18,923
Jugosławja	2090	8,978
Stany Zjednoczone	1034	5,762
Inne państwa	173	999
	8345	35,552

Dla importu z Polski wchodzi w rachubę drzewo bukowe parzone do wyrobu mebli, we wszystkich długościach i grubościach, oraz drzewo dębowe na ten sam cel, również we wszystkich długościach i grubościach. Cena uzyskalna za 1 m³ drzewa bukowego ŁP. 3.600, za 1 m³ drzewa dębowego ŁP. 6 do ŁP. 7.

Cło importowe od drzewa miękkiego wynosi 300 milsów pal., a od drzewa twardego 500 milsów za 1 m³. (Funt palestyński równa się funtowi angielskiemu i dzieli się na 1.000 milsów).

W ostatnich latach rozpowszechnia się tutaj coraz więcej używanie dykt, które są używane w fabrykacji mebli, oraz w budownictwie jako filungi do drzwi i t. p. Przywóz dykt osiągnął w r. 1934 cyfrę 53.703 kw.

za ŁP. 87.812. Importuje się przeważnie dykty gatunku BB o rozmiarach większych, jak 154/200, 158/204 i t. d. Cena uzyskalna do ŁP. 10.500 za 1 m³ c.i.f. Jaffa/Haifa, przyczem dostawcy zagraniczni udzielają kredytu do 4 miesięcy. Głównym dostawcą dykt, a w ostatnim czasie i fornierów, jest Polska. Cło importowe wynosi 1,5 milsa od kg.

HANDEL ZAGRANICZNY PALESTYNY

Ostatnio ogłoszone zostały dokładne dane, dotyczące handlu zagranicznego Palestyny za r. 1934.

Import Palestyny wzrósł o 37% w porównaniu z r. 1933. Eksport natomiast z Palestyny wzrósł w ubiegłym roku tylko o 20%. W ubiegłym roku Palestyna importowała produkty spożywcze i napoje za ŁP. 2.902.093 wobec ŁP. 2.425.817 w r. 1933. Surowce oraz materjały budowlane sprowadziła Palestyna w ub. r. za ŁP. 1.076.894 wobec ŁP. 836.485 w r. 1933. Fabrykaty gotowe sprowadzone zostały przez Palestynę w r. ub. za kwotę ŁP. 9.168.281 wobec ŁP. 5.743.394 w r. 1933. Różne towary sprowadzone były w r. ub. za sumę ŁP. 2.005.513, wobec ŁP. 2.117.713 w r. 1933. Eksport w r. ub. przedstawiał się jak następuje: produkty spożywcze i napoje — ŁP. 2.865.314 (wobec ŁP. 2.246.039 w r. 1933), surowce i materjały budowlane — ŁP. 55.405 (wobec ŁP. 31.915), fabrykaty gotowe — ŁP. 294.443 (wobec ŁP. 306.192 w r. 1933), różne — ŁP. 2.600 (wobec ŁP. 7.571). Prawie, że 25% całego importu Palestyny przywieziono z Anglji i z jej dominjów. W Anglji zakupiła Palestyna w r. 1934 towary i surowce za powyżej ŁP. 3 miljony. Z innych krajów imperjum brytyjskiego zakupiła Palestyna towary i surowce za ŁP. 531.000. Drugie miejsce w imporcie do Palestyny zajmują Niemcy. W roku ubiegłym zakupiła Palestyna w Niemczech towary i surowce za ŁP. 1.676.000, wobec ŁP. 1.204.000 w r. 1933. Trzecie miejsce w imporcie Palestyny zajmują Stany Zjednoczone A. P. W roku ubiegłym zakupiła Palestyna w tym kraju towary i surowce za ŁP. 1.290.000, wobec ŁP. 839.000 w r. 1933. Czwarte miejsce w imporcie do Palestyny zajmuje Syrja — ŁP. 1.083.000 (ŁP. 942.000 w r. 1933), piąte miejsce zajmuje Rumunja — ca. ŁP. 1 miljon (ŁP. 581.000 w r. 1933). Dalsze miejsca zajmują Belgja — ŁP. 622.000 (ŁP. 347.000), Czechosłowacja — ŁP. 514.000 (ŁP. 312.000 w r. 1933), Francja — ŁP. 506.000 (ŁP. 464.000), Włochy — 485.000 (ŁP. 359.000), Polska — ŁP. 475.000 (ŁP. 290.000), Japonja — ŁP. 593.000 (ŁP. 343.000). W ubiegłym roku zaznaczył się również znaczny wzrost importu Palestyny z krajów sąsiednich. Import Palestyny z Turcji w r. 1934 wy-

nosił ŁP. 495.000 wobec ŁP. 364.000 w r. 1933. Import Palestyny w ubiegłym roku z Iraku wynosił ŁP. 180.000 wobec ŁP. 81.000 w r. 1933. Import Palestyny z Persji wynosił ŁP. 45.000 (ŁP. 23.000 w r. 1933). Natomiast import Palestyny z Egiptu w roku ubiegłym znacznie zmalał, a mianowicie z ŁP. 1.316.000 w r. 1933 do ŁP. 531.000 w r. 1934. W eksporcie Palestyny pierwsze miejsce zajmuje Anglja. Zakupiła ona towary i produkty palestyńskie w r. ub. za ŁP. 1.823.000, wobec ŁP. 1.561.000 w r. 1933. Inne kraje imperjum brytyjskiego zakupiły w Palestynie w r. ub. towary za ŁP. 79.000 wobec ŁP. 60.000 w r. 1933. Z krajów imperjum brytyjskiego, Irlandja najbardziej wzmogła swe zakupy w Palestynie, i tak w r. ub. zakupiła za ŁP. 13.000, podczas gdy w r. 1933 import Irlandji z Palestyny wynosił zaledwie ŁP. 3.000. Import Niemiec z Palestyny wynosił w ub. r. ŁP. 607.000 wobec ŁP. 373.000 w r. 1933, import Syrji — ŁP. 227.000 wobec ŁP. 212.000 w r. 1933. Znaczną dysproporcję w eksporcie i imporcie Palestyny wykazały w ubiegłym roku następujące kraje: Austrja eksportowała do Palestyny za ŁP. 348.000, a importowała za ŁP. 6.000, Francja eksportowała za przeszło ŁP. 500 tys., a importowała za ŁP. 29.000, Belgja eksportowała za ŁP. 622.000, a importowała za ŁP. 10.000, Włochy eksportowały za ŁP. 485.000, a importowały za ŁP. 18.000, Polska eksportowała za ŁP. 475.000, a importowała za ŁP. 31.000, Rumunja eksportowała za ŁP. 1 miljon, a importowała za ŁP. 60.000, Z. S. R. R. eksportowała za ŁP. 215.000, a importowała za ŁP. 8.000, Japonja eksportowała za ŁP. 593.000, przyczem nic w Palestynie nie zakupiła, Irak eksportował za ŁP. 180.000, a importował za ŁP. 8.000, Persja eksportowała za ŁP. 45.000, a importowała za 98.000.

NOWOZAŁOŻONE PRZEDSIĘBIORSTWA W PALESTYNIĘ

Spółki akcyjne = a
Spółki firmowe = f
Spółdzielnie = s

ROLNICTWO:

„HABAHRUT" Ltd. Shkhonat Borochow (s), osiedle rolnicze.
„EIN-HAI" Ltd. Kfar-Malal (s), osiedle rolnicze.
„AMIR" Ltd. Hedera (s), osiedle rolnicze.

BUDOWNICTWO:

„HAMAKOR", Tel-Aviv (f) — przedsiębiorstwo budowlane.

„MAON" Ltd. Jerozolima (s), — budowa mieszkań.

„NEVE HAIYM AGUDA SHETUFIT" Ltd., Hedera, — osiedle robotnicze.

„SHKHUNAT HAHAVEDIM AGUDA SHETUFIT" Ltd., Tel-Aviv — rozwój przedmieść.

„ESZEL" Ltd., Nesher Jajor, — rozwój przedmieść.

TOWARZYSTWA TRANSPORTOWE I BIURA PODRÓŻY:

„FLISDEN" (Palestine), Hajfa (f), — towarzystwo transportowe.

„RAMALLAH Bus Co.", Ramallah (f), — t-wo, utrzymujące komunikację między Ramallaha Jerozolimą.

„ORIENT-LLOYD", Tel-Aviv (f), — biuro podróży.

„GENERAL TAXICAS & TRANSPORT Co.", Jaffa (f), — towarzystwo przewozowe i wynajmu samochodów.

PRZEMYSŁ:

„UNITED LOUNDRIES CONTINENTAL-LAWAN", Hajfa (f), — pralnie parowe.

„RED STAR TRICOTAGE", Tel-Aviv (f), — fabryka wyrobów trykotażowych.

„JUVAL", Bnej-Braq (f), — fabryka maszyn i odlewnia.

„NAHMAN BITNER I SZLOMO FARFEL", Tel-Aviv (f), — fabryka koszul i piżam.

„SINGER & SAMSON", Hajfa (f), — drukarnia.

„CHEWRAT HAMAJIN", Ramath Hashawim (f), — instalacje wodociągowe.

„MAFIYAT ACHIM", Pintel & Dworecki, Kyrjat-Haim (f), — piekarnia i cukiernia.

„TRICOT-WAR", Tel-Aviv (f), — fabryka wyrobów trykotażowych.

„TEKUFA-FILMS", Tel-Aviv (f), — przemysł filmowy.

„IHUD" Ltd., Tel-Aviv (s), — produkcja wyrobów metalowych.

„CEMENT MANUFACTURERS Co", Jaffa (f), — produkcja dachówek i t. p. wyrobów cementowych.

BANKI:

„KUPAT MILVE VEHISACHON SHEL POALEI AGUDAT YISRAEL AGUDA SHETUFIT" Ltd., Tel-Aviv (s), — kasa pożyczkowo-oszczędnościowa.

HANDEL (IMPORT, EKSPORT):

„NOVELTY TRADE COMPANY", Tel-Aviv (f), — nowości.

„HUSSEIN and MISSBAH TANIREH", Majdal (f), — manufaktura, towary kolonjalne, materjały budowlane.

„THE SYRIAN STORE", Jerozolima (f), — manufaktura i towary galanteryjne.

„SUPERWATT", Tel-Aviv (f), — materjały elektrotechniczne.

„YITZAK FEIRSTEIN & ABRAHAM SENPER", Petach-Tikwah (f), — materjały budowlane.

„LEWINSTEIN & STEIMAN", Benjamina (f),—płody rolne i bydło.

„GENERAL AUTO PARTSCO", Jaffa (f), — części samochodowe.

„HAGOEL", Tel-Aviv (f), — biuro sprzedaży nieruchomości.

„MESHEK BAYIT", Jerozolima (f), — wyroby szklane i naczynia kuchenne.

„AMERICAN COFFEE Co", Jerozolima (f), — pakownia herbaty, kawy i kakao.

„SALEH & MOHAMMAD TEWFIC FABR", Jaffa, — manufaktura.

RZEMIOSŁO:

„AHDUTH", Haifa (f), — malowanie i dekoracja domów i mieszkań.

„ALSIT", Tel-Aviv (f), — roboty inżynierskie.

„HADISH", Tel-Aviv (f), — ciesielnia.

„HAMETAKEN", Tel-Aviv (f), — reperacja domów.

„HADAR", Auto-Garage, Haifa (f), — restauracje i garaże dla aut.

HOTELE, TEATRY, LOKALE ROZRYWKOWE:

„CARMEL-BAR", Haifa (f), — kawiarnia.

„MON-CARMEL CLUB BERGER & MAIBLUM", Haifa (f), — kawiarnia na górze Karmel.

PRZEGLĄD PRASY

Śmierć Marszałka Józefa Piłsudskiego, który był uosobieniem sumienia narodu polskiego i nurtujących go najcenniejszych wartości moralnych i etycznych, wywołała wielkie poruszenie na całym świecie, a w szczególności w Palestynie, gdzie żydzi polscy stanowią najliczniejszy odsetek społeczeństwa żydowskiego. U żydów polskich w Palestynie—którzy znali Marszałka nietylko z opowiadań, lecz widzieli go przy codziennej pracy tworzenia wielkiej, mocarstwowej Polski i dla których Piłsudski był niejako wypadkową dążeń patrjotycznych i niespożytej energji twórczej narodu — wieść o śmierci tego największego Polaka wywołała szczery i głęboki żal oraz przygnębiające wrażenie.

Wyrazem powyższego były ciepłe artykuły pośmiertne, poświęcone Marszałkowi Piłsudskiemu, które ukazały się na łamach hebrajskiej prasy w Palestynie.

„Haaretz" z dn. 15 maja zamieszcza artykuł wstępny redaktora naczelnego, d-ra M. Gliksona. Autor kreśli sylwetkę Wskrzesiciela Polski, przyczem zaznacza, iż Piłsudski był nietylko wielkim Polakiem, ale należał do ludzi najbardziej znanych i cenionych na świecie w okresie powojennym. Szczególnie znamiennym rysem charakteru pierwszego Marszałka Polski jest, według słów autora, jego romantyzm i idealizm, który nie znał przeszkód w zrealizowaniu szczytnych celów narodowych. Piłsudski jest symbolem odbudowy Polski, odrodzenia narodowego i wskrzeszenia nowego życia państwowego.

„Haaretz" zamieścił pozatem szereg artykułów biograficznych o Józefie Piłsudskim.

„Dawar" zamieścił większą pracę biograficzną o Piłsudskim pióra M. Ałdanowa oraz artykuł redakcyjny, w którym czytamy: „Wieść o śmierci Marszałka Piłsudskiego wywołała wielkie poruszenie i głęboki smutek wśród mieszkańców Tel-Awiwu i całej Palestyny, a szczególnie wśród żydów, pochodzących z Polski. Jak wpłynie śmierć Marszałka Piłsudskiego, który decydował niepodzielnie zarówno w życiu wewnętrznem jak i w polityce zagranicznej, trudno narazie przewidzieć".

„Doar Hajom", „Palestine Post" oraz pozostałe pisma palestyńskie również rzewnie odezwały się z artykułami i notatkami pośmiertnemi o zmarłym Marszałku.

„Kurjer Poranny" zamieścił dwie korespondencje z Palestyny, p. T. Świszczowskiego, o wrażeniu, jakie wieść żałobna wywarła w całym kraju. Autor podkreśla przytem głębokie przywiązanie żydów polskich do Rzeczypospolitej oraz pietyzm dla jej Wskrzesiciela.

Podobną korespondencję zamieścił „Nasz Przegląd", pióra p. M. Wolman-Sieraczkowej.

„Moment" z dn. 26 maja p. t. „Park Piłsudskiego w Palestynie" zamieszcza artykuł znanego dziennikarza p. Emanuela, który ostatnio osiedlił się w Palestynie. Autor wysuwa projekt utworzenia w pobliżu Tel-Awiwu wielkiego parku im. ś. p. Józefa Piłsudskiego. Byłby to najpiękniejszy i najbardziej wzruszający pomnik dla tak bohaterskiej i romantycznej postaci, jak Piłsudski i byłby to wogóle pierwszy park w Palestynie.

„Kurjer Poranny" z dn. 5 maja b. r. zamieszcza ciekawy artykuł Kierownika Wydziału Palestyńskiego Towarzystwa Linje żeglugowe Gdynia—Ameryka, p. Z. Wermuta, p. t. „Polityka emigracyjna, a ekspansja gospodarcza Polski na Bliski Wschód". Autor kreśli linję rozwojową imigracji z Polski do Palestyny i wysuwa niektóre momenty krytyczne w odniesieniu do polityki imigracyjnej rządu mandatowego. Autor wskazuje na wielkie możliwości ekspansji Polski w Palestynie, przyczem powiada: „W chwili obecnej Palestyna odgrywa już pierwszorzędną rolę, jako kraj uprawiający handel tranzytowy. Rynki sąsiadujące z Palestyną — Syrja, Mezopotamja, Egipt, — są bardzo chłonne, a żydzi polscy, mieszkający w Palestynie, dzięki swym walorom przedsiębiorczości i doświadczenia, posiadają wszelkie warunki zdobycia również i tamtejszych rynków zbytu". Autor wysuwa myśl utworzenia w Palestynie centralnego aparatu gospodarczego, działającego na podstawie zgóry obmyślonych planów, którybyześrodkował całą działalność instytucyj, dążących do wzmożenia stosunków handlowych polsko-palestyńskich i stałby się regulatorem polskiej polityki gospodarczej na Bliskim Wschodzie.

„Haaretz" zamieszcza ciekawy artykuł prof. B. Ziwa o obecnym bilansie handlowym Palestyny. Autor uważa, iż pasywny bilans handlowy Palestyny nie powinien wywoływać zaniepokojenia. Jest to zjawisko znane we wszystkich krajach nowobudujących się. Autor zaznacza, iż należy zwrócić uwagę nietylko na rozwój przemysłu wewnętrznego, ale i starać się o znalezienie nowych źródeł przypływu kapitałów do Palestyny. M. in. autor porusza sprawę propagandy turystyki, która może się stać jedną z poważnych pozycyj w bilansie płatniczym Palestyny. Należy również

zwrócić uwagę na rozbudowę handlu tranzytowego, i na wprowadzenie rozmaitych udogodnień dla jego pomyślnego rozwoju.

„Moment" z dn. 22 maja zamieszcza artykuł p. I. Borysowa, o stosunkach handlowych francusko-palestyńskich. Autor zaznacza, iż sfery gospodarcze Francji w ostatnim czasie wielką uwagę poświęcają możliwościom rozwoju stosunków handlowych między wspomnianemi krajami. Według informacyj autora, powstała ostatnio w Paryżu Palestyńsko-Francuska Izba Handlowa, która zakreśliła sobie szeroki plan pracy.

„Hajnt" z dn. 26 maja zamieszcza ciekawą korespondencję o Wystawie im. Bialika, poświęconej życiu kulturalnemu nowej Palestyny.

„Chwila" z dn. 22 maja zamieszcza korespondencję p. O. Rottenstreicha, o walkach wewnętrznych wśród społeczeństwa arabskiego. Autor zaznacza, iż w ogniu coraz wzrastających walk wewnętrznych zmniejszają się wpływy i znaczenie Muftiego.

„Czas" w Nr. 87, artykule „Lawrence of Arabia", omawia plany zmarłego pułk. Lawrence'a, odnośnie krajów Bliskiego Wschodu, przyczem autor przypomina nieocenione zasługi, jakie miał Lawrence dla dyplomacji angielskiej podczas wojny.

„Darkejnu" zamieszcza artykuł p. Kohena w sprawach osiedleńczych stanu średniego w Palestynie. Autor wysuwa niektóre żądania w odniesieniu do lokaty prywatnego kapitału. Społeczeństwo żydowskie w Palestynie winno samo przedsięwziąć szereg kroków, w kierunku pobudzenia inicjatywy prywatnej, a nie polegać wyłącznie na pomocy ze strony władzy mandatowej.

P. W.

KOMUNIKATY

Polska-Palestyńskiej Izby Handlowej

DEPESZA GRATULACYJNA IZBY DO AMBASADY ANGIELSKIEJ.

W związku z jubileuszem 25-lecia wstąpienia na tron króla angielskiego Jerzego V, Polsko-Palestyńska Izba Handlowa przesłała do ambasadora angielskiego w Warszawie, sir Howarda Kennarda, depeszę gratulacyjną treści następującej:

„His British Majesty's Ambasador. Warsaw.

In connexion with jubilee the Polish Palestine Chamber of Commerce Warsaw joints the British Nation in their homage to King George Fifh".

(—) Leon Lewite, President. (—) Maksymiljan Friede, Vicepresident.
(—) Józef Thon, General Secretary.

Poniżej podajemy treść depeszy w języku polskim:

„W związku z jubileuszem Polsko-Palestyńska Izba Handlowa, Warszawa, łączy się z narodem W. Brytanji w hołdzie dla króla Jerzego V."

W odpowiedzi na nadesłaną depeszę Polsko-Palestyńska Izba Handlowa otrzymała pismo Ambasady Brytyjskiej, treści następującej:

„Sir, I am desired by His Majesty's Ambasador to thank you for your telegram of May 6-th conveying the congratulations of your Chamber of Commerce on the occasion of the King's Silver Jubilee.

Sir Howard Kennard is much touched by the many kind messages which he has received in this connexion, and he feels sure that your good wishes will be much appreciated both by Their Majesties and by His Majesty's Government. I am, Sir, Your obedient Servant."

(—) Rl. Speaight, Secretary.
H. B. M. Embassy.

Pismo powyższe w tłumaczeniu polskiem brzmi jak następuje:

„Zostałem uproszony przez Ambasadora Jego Królewskiej Mości o podziękowanie za depeszę WPanów z dn. 6 maja, zawierającą gratulację Izby WPanów z okazji Srebrnego Jubileuszu Króla.

Sir Howard Kennard jest bardzo wzruszony wieloma życzeniami, które otrzymał w związku z tą uroczystością i pewien jest, że te serdeczne życzenia zostaną ocenione zarówno przez Jego Majestat, jak i rząd Jego Królewskiej Mości."

SEKCJA PALESTYŃSKA NA MIĘDZYNARODOWYCH TARGACH POZNAŃSKICH.

Zorganizowana przez Polską-Palestyńską Izbę Handlową na tegorocznych Międzynarodowych Targach w Poznaniu Sekcja Palestyńska cieszyła się niezwykłem powodzeniem i była licznie odwiedzana przez wybitnych przedstawicieli życia gospodarczego kraju.

W dniu otwarcia Targów zwiedził Sekcję Palestyńską pan Minister Przemysłu i Handlu, Henryk Floyar-Reichman, Wice-minister Dr. Franciszek Doleżal i dyrektor Państwowego Instytutu Eksportowego, Marjan Turski, w towarzystwie dyrektorów departamentów.

Polsko-Palestyńska Izba Handlowa była oficjalnie reprezentowana na otwarciu Targów przez wiceprezesa Zarządu Izby, sędziego Maksymiljana Friedego.

Prezes Leon Lewite, nie mogąc wziąć osobistego udziału w otwarciu Targów, przesłał depeszę powitalną.

Zorganizował i prowadził Sekcję Palestyńską p. komisarz Artur Anker przy współpracy urzędniczki Izby, sekretarki Sekcji, p. Alicji Oksenberg.

KWALIFIKACJE ROBOTNIKÓW DLA PRZEDSIĘBIORSTW PRZEMYSŁOWYCH W PALESTYNIE.

Ostatnio bawił w Polsce p. inż. B. Baruch, który w imieniu fabryki metalurgicznej „Barzalit" oraz Związku Przemysłowców w Palestynie zwrócił się do Izby z prośbą o pomoc w wyszukaniu wykwalifikowanych robotników przemysłu metalurgicznego, w szczególności fachowców w cynkowaniu drutu, druciarzy, stellerów, spawaczy łańcuchów, glierów i fachowców w fabrykacji kolczastego drutu.

W związku z powyższem Polsko-Palestyńska Izba Handlowa rozesłała komunikaty do prasy stołecznej i prowincjonalnej. Pozatem Izba zwróciła się w tej sprawie bezpośrednio do szeregu fabryk. W wyniku tego wpłynęło do Izby kilkadziesiąt zgłoszeń, na podstawie których p. inż. B. Baruch wespół z Sekretarzem Generalnym Izby, p. inż. J. Thonem, oraz referentem Wydziału dla Spraw Przemysłu i Rzemiosła, p. E. Madanesem, przeprowadzili egzamin kwalifikacyjny. Inż. B. Baruch zakwalifikował grupę robotników, która wkrótce wyjeżdża do Palestyny.

SPRAWA ZRACJONALIZOWANIA KOMUNIKACJI LOTNICZEJ MIĘDZY POLSKĄ A PALESTYNĄ.

W tych dniach złożył wizytę Zarządowi Izby dyrektor Air France na Polskę, p. Jean Jacques Tagnard.

Z okazji tej odbyła się w Izbie konferencja, dotycząca usprawnienia

ruchu lotniczego między Polską a Palestyną. W konferencji tej brali udział: pp. prezes L. Lewite, członek zarządu Izby dr. H. Szoskies i redaktor P. Waserman. W wyniku konferencji postanowiono poczynić szereg starań u odpowiednich czynników, celem racjonalnego rozkładu lotów i udogodnienia połączeń na trasie Polska—Grecja, Grecja—Palestyna.

Postanowiono również przedsięwziąć akcję na rzecz spopularyzowania komunikacji pocztowej do Palestyny zapomocą linij lotniczych. Izba zamierza również ponowić inicjatywę w sprawie ustanowienia bezpośredniej komunikacji lotniczej z Polski do Palestyny.

W SPRAWIE POCZTY LOTNICZEJ DO PALESTYNY.

Jak wiadomo od kilku lat Polsko-Palestyńska Izba Handlowa czyni starania w kierunku usprawnienia komunikacji pocztowej między Polską a Palestyną.

Ostatnio Polskie Linje Lotnicze „Lot" zorganizowały regularne przesyłki pocztowe.

Ze Lwowa przewożą samoloty polskie pocztę do Salonik, skąd samolotami greckiemi przesłana jest do Aten. W Atenach przeładowana jest poczta do samolotów francuskich (Air France), angielskich (Imperial Airways), holenderskich (K. L. M.).

Najodpowiedniejszemi terminami do wysyłki poczty lotniczej z Warszawy do Palestyny są: środy i piątki. Pocztę należy złożyć w tych dniach do niebieskich skrzynek lotniczych do godz. 20.30.

W kiosku pocztowym na Dworcu Głównym pocztę tę złożyć można do godz. 22-ej.

WZROST RUCHU POCZTOWO-LOTNICZEGO Z POLSKI DO PALESTYNY.

Ostatnio daje się zauważyć znaczny wzrost ruchu pocztowo-lotniczego z Polski do Palestyny. Szczególnie ożywioną działalność propagandową w tym kierunku wykazują P. L. L. „Lot" oraz francuskie towarzystwo „Air France", które starają się spopularyzować ruch pocztowo-lotniczy do Palestyny.

Polsko-Palestyńska Izba Handlowa oraz towarzystwo „Air France", chcąc ułatwić szerszym warstwom społeczeństwa przesyłanie poczty lotniczej do Palestyny i Syrji, wydaje zainteresowanym osobom i firmom specjalnie lekki papier i koperty. Papier ten i koperty otrzymać można w Polsko-Palestyńskiej Izbie Handlowej, Warszawa, Fredry 10.

UWADZE IMIGRANTÓW.

Radjoaparaty, które dotychczas przy wwozie do Palestyny dla prywatnego użytku imigranta, podlegały ocleniu, zostały ostatnio na mocy rozporządzenia rządu palestyńskiego zwolnione z opłat celnych.

W SPRAWIE EKSPORTU DROBIU DO PALESTYNY.

Ze względu na możliwości eksportu z Polski do Palestyny żywego drobiu Polsko-Palestyńska Izba Handlowa podaje do wiadomości zainteresowanym, co następuje:

Do końca roku ubiegłego dostawcami żywego drobiu do Palestyny były Syrja i Irak. Ostatnio partycypowały również w tym eksporcie Rumunja i Bułgarja.

Import żywego ptactwa do Palestyny uregulowany jest przepisami rozporządzenia zamieszczonego w „Palestine Gazette" z dnia 16 stycznia r. 1931.

Na mocy tego rozporządzenia do każdego transportu żywego ptactwa do Palestyny, winny być załączone następujące dokumenty:

1) deklaracja eksportowa. (Przepisowe druki znajdują się w Polsko-Palestyńskiej Izbie Handlowej);

2) zaświadczenie weterynarza kraju pochodzenia, stwierdzające, iż wysyłany drób wolny jest od wszelkich chorób.

W wypadku eksportu ptactwa na chów, należy załączyć zaświadczenie Urzędu Weterynaryjnego, stwierdzające, że drób został dwukrotnie zbadany, w odstępach 90 dni, przyczem ostatnie badanie miało miejsce niewcześniej niż 20 dni przed załadowaniem.

Po nadejściu do Palestyny drobiu drogą lądową lub morską winien on przez 15 dni przebywać w kwarantannie. Kwarantanna może się odbyć również w lokalu importera, po stwierdzeniu przez rządowego urzędnika weterynaryjnego, że odpowiada on temu celowi.

W razie wykrycia w okresie kwarantanny jakiejkolwiek choroby, chory drób winien być natychmiast usunięty według wskazówek urzędnika weterynaryjnego, reszta zaś może iść na ubój, po stwierdzeniu przez urzędnika weterynaryjnego, że mięso to nadaje się do konsumpcji.

Wszelkie zaświadczenia urzędów weterynaryjnych z krajów pochodzenia winny być poświadczone przez konsulat angielski.

W eksporcie drobiu z Polski do Palestyny największą trudność stanowi kwestja transportu, ze względu na fakt, że rumuńskie linje okrętowe są zakontraktowane przez tamtejszych eksporterów. Narazie jedynym sposobem transportu, byłoby wspólne wysyłanie transportów drobiu i bydła na specjalnie wynajętych statkach, t. zw. „dzikich".

Dla informacji podajemy, że cena hurtowa na drób w Tel-Awiwie wynosi obecnie 60—80 milsów za kg. żywej wagi.

Bliższych informacyj udziela w tych sprawach Referat Handlowy Izby.

W SPRAWIE EKSPORTU KONSERW DO PALESTYNY.

Polsko-Palestyńska Izba Handlowa podaje do wiadomości, że ostatnio na rynku palestyńskim prócz szprot w oliwie znajdują również łatwy zbyt i konserwy mięsne głównie z drobiu, lecz bez jarzyn.

Bliższe szczegóły oraz adresy importerów palestyńskich podaje Referat Handlowy Izby.

UWADZE EKSPORTERÓW CEMENTU.

Polsko-Palestyńska Izba Handlowa komunikuje, że z dniem 22 maja b. r. wchodzi w życie rozporządzenie Wysokiego Komisarza Palestyny, na mocy którego zostaje cofnięty zakaz importu cementu do Palestyny przez port Jaffa.

Zakaz ten obowiązywał od dnia 11 października 1934 r., tak, że wszystkie ładunki cementu importowanego były wwożone przez port hajfski.

UWADZE EKSPORTERÓW DRZEWA.

Polsko-Palestyńska Izba Handlowa podaje do wiadomości eksporterów drzewa, że palestyńska dyrekcja poczt i telegrafów rozpisała konkurs na dostawę słupów telegraficznych z drzewa skandynawskiego. Termin składania ofert upływa z dniem 8 czerwca.

MOŻLIWOŚCI EKSPORTU PRZĘDZY BAWEŁNIANEJ, SZTUCZNEGO JEDWABIU I WYROBÓW POWROŹNICZYCH.

Polsko-Palestyńska Izba Handlowa podaje do wiadomości eksporterów przędzy bawełnianej, sztucznego jedwabiu i wyrobów powroźniczych, że w Palestynie istnieją obecnie możliwości uplasowania tych artykułów.

ZMIANY W PALESTYŃSKIEJ TARYFIE CELNEJ.

Polsko-Palestyńska Izba Handlowa zwraca uwagę na liczne zmiany wprowadzone ostatnio do palestyńskiej taryfy celnej. I tak szereg artykułów korzysta obecnie przy wwozie do Palestyny ze zwolnienia z opłat celnych, od innych opłaty celne znacznie wzrosły, a od niektórych cło obecnie obliczane od wagi, a nie od wartości, jak to miało miejsce dotychczas.

KRONIKA

PALESTYNA

Polityka

WYJAZD WYSOKIEGO KOMISARZA PALESTYNY DO SYRJI. Wysoki Komisarz Palestyny, sir Artur Wauchope, udał się dnia 8 maja do Syrji, gdzie był podejmowany przez Wysokiego Komisarza krajów mandatu francuskiego, p. de Martella.

„FALASTIN" PRZECIWKO MUFTIEMU. „Falastin" występuje z ostrą krytyką polityki muftiego. Zarzuca on stronnictwu muftiego oportunizm. Według tegoż pisma stronnictwo muftiego zgodzi się prawdopodobnie na utworzenie Rady Legislatywnej, pod warunkiem, iż uzyska ono odpowiednią ilość mandatów w projektowanej Radzie.

ZJAZD MŁODZIEŻY ARABSKIEJ. Dnia 10 maja rozpoczął się w Hajfie zjazd młodzieży arabskiej, przy udziale 400 delegatów. Wygłoszono szereg mów. Zjazd przyjął szereg rezolucyj przeciwko obecnej sytuacji politycznej w kraju, a w szczególności przeciwko żydowskiej kolonizacji Palestyny. Jedna z rezolucyj wymierzona jest przeciwko imperjalizmowi angielskiemu. Uchwalono również utworzyć arabskie towarzystwo kolonizacyjne z kapitałem ŁP. 60.000, jak również biura propagandowe w miastach i wsiach, któreby zorganizowały opinję publiczną Arabów i „wzmocniły" arabską samoobronę narodową.

Administracja publiczna

NADWYŻKI RZĄDU PALESTYŃSKIEGO. W ciągu 11 miesięcy roku budżetowego (kwiecień 1934 — marzec 1935), dochody rządu palestyńskiego wynosiły ŁP. 4.787.859, rozchody natomiast — ŁP. 2.804.357. Nadwyżka budżetowa wynosiła więc ŁP. 1.983.502. Rezerwy kasowe rządu palestyńskiego na dzień 1 marca 1935 wynosiły ŁP. 4.494.433.

SPRAWA PODATKU DOCHODOWEGO. Prasa arabska donosi, że sprawa zaprowadzenia w Palestynie podatku dochodowego wchodzi znów na porządek dzienny. Czynniki rządowe rozstrząsają poraz wtóry sprawę zaprowadzenia takiegoż podatku.

DOCHODY RZĄDU PALESTYŃSKIEGO Z RUCHU DROGOWEGO. Ostatnio ogłoszone zostały dane, dotyczące dochodów rządu palestyńskiego, z których wynika, że w ubiegłym roku dochody z ruchu drogowego wynosiły ŁP. 680.000. Wydatki rządu na konserwację dróg i na budowę nowych wynosiły w ubiegłym roku ŁP. 274.000. Pozostało więc rządowi kwota w wysokości ŁP. 406.000.

W r. 1933 kwota zaoszczędzona z tej pozycji wynosiła ŁP. 229.000.

Rolnictwo

KOLONIZACJA GALILEI. Zjednoczenie Rolników w Palestynie wespół z przedstawicielami towarzystwa PICA opracowuje obecnie plan intensywnej kolonizacji Galilei. Mają być osiedlone większe grupy kolonistów. Plan przewiduje zintensyfikowanie dotychczasowej gospodarki.

KOLONIZACJA HULE. Po przeprowadzeniu odpowiednich prac drenażowych, pozostanie 41.500 dunamów gruntu zdat-

nego pod uprawę. Z tego 15.000 otrzymają Arabowie, a 26.500 — żydzi.

OSUSZANIE BŁOT. Rząd palestyński przystąpił obecnie do osuszania terenów w Birket Ramadan. Rząd zamierza w ten sposób zwalczyć panującą w tej okolicy malarję, a następnie oddać pod uprawę 8.000 dunamów, które dotychczas leżały odłogiem. Prace drenażowe mają kosztować ŁP. 18.000.

ZAKUPIONE PRZEZ ŻYDÓW TERENY W UBIEGŁYCH CZTERECH LATACH. Według doniesień prasy arabskiej rząd palestyński opracował ostatnio statystykę, dotyczącą zakupionych przez żydów gruntów w okresie ostatnich czterech lat. Statystyka przedstawia się jak następuje:

rok	Obszar w dunamach	wartość ŁP.
1931	70.000	1.700.000
1932	100.000	2.300.000
1933	150.000	5.100.000
1934	160.000	8.200.000
Ogółem	480.000	17.300.000

Statystyka ta obejmuje wyłącznie tereny zakupione na podstawie umów rejentalnych.

WARZYWA I JAJA NA RYNKU PALESTYŃSKIM. Ostatnio zaznacza się silna konkurencja wśród sprzedawców jaj i warzyw. Dotychczas większość produkcji warzyw i jaj scentralizowana była w spółdzielni Tnuwa, która regulowała ceny tych produktów na rynku palestyńskim. Ostatnio nastąpiła znaczna zmiana, albowiem nowoutworzone osiedla żydów niemieckich sprzedają za pośrednictwem drobnych kupców swe produkty warzywne i jaja. Pośrednicy zarabiają około 17%, podczas gdy dotychczas spółdzielnia Tnuwa zarabiała tylko 11%.

STAN KIBUCÓW W KRAJU. Ostatnio ogłoszone zostały dane, dotyczące obecnego stanu kibuców w kraju. 49% mieszkańców kibuców należy do t. zw. „Kibuc Hameuchad", 28,6% — do „Kibuc Arcy Haszomer Hacair", 18,8% — do Chewer Hakwucot, a 3,6% — do Hanoar Hacyjoni. Sytuacja materjalna kibuców w ostatnim czasie znacznie się poprawiła. Kibuce coraz bardziej przechodzą do t. zw. gospodarki mieszanej.

METULA. Obecnie toczą się pertraktacje między zarządem kolonji a towarzystwem PICA w sprawie przejęcia przez kolonję 1.000 dunamów, należących do wspomnianego towarzystwa.

Metula odznacza się dogodnemi warunkami klimatycznemi i jest specjalnie dogodnem miejscem wypoczynkowem. Obecne warunki sanitarne, jak również niedogodne warunki mieszkaniowe, stoją na przeszkodzie przekształceniu się tej miejscowości w letnisko. Obecnie zarząd kolonji przedsięwziął akcję w kierunku podniesienia stanu sanitarnego osiedla, jak również pobudzenia właścicieli domów do restaurowania swych nieruchomości.

KFAR SMUTH. Dn. 15 maja b. r. odbyła się na terenach Emek Zewulun uroczystość położenia kamienia węgielnego pod budowę kolonji imienia generała Smutha, b. premjera rządu Południowej Afryki. Na uroczystościach rząd palestyński reprezentowany był przez p. Hulla oraz gubernatora okręgu północnego, p. Kitrocza.

ROZBUDOWA ROLNICZEJ STACJI DOŚWIADCZALNEJ W RECHOWOT. Rolnicza Stacja Doświadczalna w Rechowot, jak również Instytut dla Badań Chemicznych (Instytut Sieffa) mają być wkrótce rozbudowane; powstanie szereg nowych laboratorjów.

ROZSZERZENIE DZIAŁALNOŚCI TOWARZYSTWA HACHSZARAT HAISZUW. Na ostatniem ogólnem zebraniu towarzystwa, które odbyło się dnia 5 maja b. r. postanowiono rozszerzyć działalność towarzystwa i w związku z tem po-

K R O N I K A

P A L E S T Y N A

Polityka

WYJAZD WYSOKIEGO KOMISARZA PALESTYNY DO SYRJI. Wysoki Komisarz Palestyny, sir Artur Wauchope, udał się dnia 8 maja do Syrji, gdzie był podejmowany przez Wysokiego Komisarza krajów mandatu francuskiego, p. de Martella.

„FALASTIN" PRZECIWKO MUFTIEMU. „Falastin" występuje z ostrą krytyką polityki muftiego. Zarzuca on stronnictwu muftiego oportunizm. Według tegoż pisma stronnictwo muftiego zgodzi się prawdopodobnie na utworzenie Rady Legislatywnej, pod warunkiem, iż uzyska ono odpowiednią ilość mandatów w projektowanej Radzie.

ZJAZD MŁODZIEŻY ARABSKIEJ. Dnia 10 maja rozpoczął się w Hajfie zjazd młodzieży arabskiej, przy udziale 400 delegatów. Wygłoszono szereg mów. Zjazd przyjął szereg rezolucyj przeciwko obecnej sytuacji politycznej w kraju, a w szczególności przeciwko żydowskiej kolonizacji Palestyny. Jedna z rezolucyj wymierzona jest przeciwko imperjalizmowi angielskiemu. Uchwalono również utworzyć arabskie towarzystwo kolonizacyjne z kapitałem ŁP. 60.000, jak również biura propagandowe w miastach i wsiach, któreby zorganizowały opinję publiczną Arabów i „wzmocniły" arabską samoobronę narodową.

Administracja publiczna

NADWYŻKI RZĄDU PALESTYŃSKIEGO. W ciągu 11 miesięcy roku budżetowego (kwiecień 1934 — marzec 1935), dochody rządu palestyńskiego wynosiły ŁP. 4.787.859, rozchody natomiast — ŁP. 2.804.357. Nadwyżka budżetowa wynosiła więc ŁP. 1.983.502. Rezerwy kasowe rządu palestyńskiego na dzień 1 marca 1935 wynosiły ŁP. 4.494.433.

SPRAWA PODATKU DOCHODOWEGO. Prasa arabska donosi, że sprawa zaprowadzenia w Palestynie podatku dochodowego wchodzi znów na porządek dzienny. Czynniki rządowe rozstrząsają poraz wtóry sprawę zaprowadzenia takiegoż podatku.

DOCHODY RZĄDU PALESTYŃSKIEGO Z RUCHU DROGOWEGO. Ostatnio ogłoszone zostały dane, dotyczące dochodów rządu palestyńskiego, z których wynika, że w ubiegłym roku dochody z ruchu drogowego wynosiły ŁP. 680.000. Wydatki rządu na konserwację dróg i na budowę nowych wynosiły w ubiegłym roku ŁP. 274.000. Pozostało więc rządowi kwota w wysokości ŁP. 406.000.

W r. 1933 kwota zaoszczędzona z tej pozycji wynosiła ŁP. 229.000.

Rolnictwo

KOLONIZACJA GALILEI. Zjednoczenie Rolników w Palestynie wespół z przedstawicielami towarzystwa PICA opracowuje obecnie plan intensywnej kolonizacji Galilei. Mają być osiedlone większe grupy kolonistów. Plan przewiduje zintensyfikowanie dotychczasowej gospodarki.

KOLONIZACJA HULE. Po przeprowadzeniu odpowiednich prac drenażowych, pozostanie 41.500 dunamów gruntu zdat-

nego pod uprawę. Z tego 15.000 otrzymają Arabowie, a 26.500 — żydzi.

OSUSZANIE BŁOT. Rząd palestyński przystąpił obecnie do osuszania terenów w Birket Ramadan. Rząd zamierza w ten sposób zwalczyć panującą w tej okolicy malarję, a następnie oddać pod uprawę 8.000 dunamów, które dotychczas leżały odłogiem. Prace drenażowe mają kosztować ŁP. 18.000.

ZAKUPIONE PRZEZ ŻYDÓW TERENY W UBIEGŁYCH CZTERECH LATACH. Według doniesień prasy arabskiej rząd palestyński opracował ostatnio statystykę, dotyczącą zakupionych przez żydów gruntów w okresie ostatnich czterech lat. Statystyka przedstawia się jak następuje:

rok	Obszar w dunamach	wartość ŁP.
1931	70.000	1.700.000
1932	100.000	2.300.000
1933	150.000	5.100.000
1934	160.000	8.200.000
Ogółem	480.000	17.300.000

Statystyka ta obejmuje wyłącznie tereny zakupione na podstawie umów rejentalnych.

WARZYWA I JAJA NA RYNKU PALESTYŃSKIM. Ostatnio zaznacza się silna konkurencja wśród sprzedawców jaj i warzyw. Dotychczas większość produkcji warzyw i jaj scentralizowana była w spółdzielni Tnuwa, która regulowała ceny tych produktów na rynku palestyńskim. Ostatnio nastąpiła znaczna zmiana, albowiem nowoutworzone osiedla żydów niemieckich sprzedają za pośrednictwem drobnych kupców swe produkty warzywne i jaja. Pośrednicy zarabiają około 17%, podczas gdy dotychczas spółdzielnia Tnuwa zarabiała tylko 11%.

STAN KIBUCÓW W KRAJU. Ostatnio ogłoszone zostały dane, dotyczące obecnego stanu kibuców w kraju. 49% mieszkańców kibuców należy do t. zw. „Kibuc Hameuchad“, 28,6% — do „Kibuc Arcy Haszomer Hacair“, 18,8% — do Chewer Hakwucot, a 3,6% — do Hanoar Hacyjoni. Sytuacja materjalna kibuców w ostatnim czasie znacznie się poprawiła. Kibuce coraz bardziej przechodzą do t. zw. gospodarki mieszanej.

METULA. Obecnie toczą się pertraktacje między zarządem kolonji a towarzystwem PICA w sprawie przejęcia przez kolonję 1.000 dunamów, należących do wspomnianego towarzystwa.

Metula odznacza się dogodnemi warunkami klimatycznemi i jest specjalnie dogodnem miejscem wypoczynkowem. Obecne warunki sanitarne, jak również niedogodne warunki mieszkaniowe, stoją na przeszkodzie przekształceniu się tej miejscowości w letnisko. Obecnie zarząd kolonji przedsięwziął akcję w kierunku podniesienia stanu sanitarnego osiedla, jak również pobudzenia właścicieli domów do restaurowania swych nieruchomości.

KFAR SMUTH. Dn. 15 maja b. r. odbyła się na terenach Emek Zewulun uroczystość położenia kamienia węgielnego pod budowę kolonji imienia generała Smutha, b. premjera rządu Południowej Afryki. Na uroczystościach rząd palestyński reprezentowany był przez p. Hulla oraz gubernatora okręgu północnego, p. Kitrocza.

ROZBUDOWA ROLNICZEJ STACJI DOŚWIADCZALNEJ W RECHOWOT. Rolnicza Stacja Doświadczalna w Rechowot, jak również Instytut dla Badań Chemicznych (Instytut Sieffa) mają być wkrótce rozbudowane; powstanie szereg nowych laboratorjów.

ROZSZERZENIE DZIAŁALNOŚCI TOWARZYSTWA HACHSZARAT HAISZUW. Na ostatniem ogólnem zebraniu towarzystwa, które odbyło się dnia 5 maja b. r. postanowiono rozszerzyć działalność towarzystwa i w związku z tem po-

stanowiono wydać nową serję akcyj o wartości ŁP. 150.000. Ogólne zebranie postanowiło również wypłacić dywidendę za r. 1934 w wysokości 8%.

ARABSKA SZKOŁA ROLNICZA W AZIE. Arabowie przystąpili do budowy szkoły rolniczej w Azie. Obecnie przeprowadzają zbiórkę pieniężną na rzecz tejże szkoły. Bank Arabski oraz Arabski Bank Rolny wyasygnowały po ŁP. 300 na wspomniany cel.

Przemysł

WIELKIE MOŻLIWOŚCI ROZWOJU PRZEMYSŁU POŃCZOSZNICZEGO. W Palestynie istnieją nadal wielkie możliwości rozwoju przemysłu pończoszniczego, mimo, iż w ostatnich dwóch latach powstały coraz to nowe przedsiębiorstwa tej gałęzi przemysłu. O możliwościach tych świadczyć mogą dane importu i eksportu Palestyny wyrobów pończoszniczych. Wobec coraz większego zapotrzebowania na pończochy na rynku wewnętrznym Palestyny, eksport tychże z Palestyny do krajów sąsiednich zmalał z ŁP. 12.538 w r. 1932 do ŁP. 11.584 w r. 1933 i do ŁP. 8.920 w r. 1934. Pozatem wzrósł znacznie import wyrobów pończoszniczych do Palestyny (głównie z Czechosłowacji, Italji i Japonji) z ŁP. 31.493 w r. 1932 do ŁP. 38.596 w r. 1933 i do ŁP. 46.774 w r. 1934.

WIELKIE RAFINERJE NAFTY. Tow. Iraq Petroleum Co. postanowiło utworzyć wielkie rafinerje nafty w Palestynie. Najprawdopodobniej wybudowane one będą w Hajfie. Główne materjały chemiczne potrzebne dla rafinerji, będą dostarczane przez nowoutworzone towarzystwo chemiczne.

PRODUKCJA OLEJU I TŁUSZCZÓW. Rząd palestyński przeprowadził ostatnio badanie przyczyn obecnego zastoju w arabskim przemyśle olejarskim, skoncentrowanym w Nablusie, Akko i Ludd. Badania dowiodły, że główną przyczyną tego stanu jest niski poziom techniczny tegoż przemysłu. Według rzeczoznawców arabski przemysł olejarski musi stopniowo ustąpić produkcji świetnie zorganizowanej fabryki Shemen w Hajfie.

PRODUKCJA ASFALTU. Według doniesień prasy arabskiej pewna grupa kapitalistów angielskich przystępuje obecnie do wybudowania w pobliżu Rasz-el-Ain fabryki asfaltu. Fabryka produkować będzie t. zw. asfalt zimny. Sprzedaż asfaltu na terenie Syrji, Palestyny i Cypru, była dotychczas w rękach towarzystw „Shell Co." i Standard Oil Co.

PRZEMYSŁ FARMACEUTYCZNY. Fabryka farmaceutyczna „Zori", która rozpoczęła swoją działalność produkcją 5 preparatów, ostatnio wydaje już na rynek 17 preparatów. Pozatem w przygotowaniu jest 5 dalszych specyfików. Ostatnie wydane preparaty są wynikiem bardzo skomplikowanych procesów chemicznych i są przystosowane do specyficznych warunków klimatycznych Palestyny i krajów sąsiednich. Fabryka „Zori" zadowoliła się z początku rynkiem palestyńskim. Ostatnio eksportuje ona swe wyroby do Egiptu i Persji i czyni również starania w kierunku zdobycia rynku syryjskiego. Należy zaznaczyć, że import artykułów medycznych, perfumeryjnych do Palestyny wzrósł z ŁP. 52.137 w r. 1932 do ŁP. 71.119 w r. 1933 i do ŁP. 107.090 w r. 1934.

PRODUKCJA ATRAMENTU, TUSZU I GUMY ARABSKIEJ. Przedsiębiorstwo Palestine Chemical Company produkuje obecnie, atrament, tusz do pieczęci oraz gumę arabską. Należy zaznaczyć, iż 70% importu do Palestyny wspomnianych artykułów pochodziło z Anglji, a 30% z Niemiec. Palestine Chemical Company przewiduje możliwość eksportu swych wyrobów do Syrji i Transjordanji. Powyższe wyroby palestyńskie są pod względem jakości równe zagranicznym. Należy przytem zaznaczyć, iż atrament produkcji wspomnianego towarzystwa

jest o 8% tańszy, niż atrament firm: Watermann, Parker.

POMYŚLNY ROZWÓJ PALESTYŃSKIEJ PRODUKCJI LAMP. Mimo intensywnego ruchu budowlanego w Palestynie, spostrzec się daje stałe zmniejszanie się importu lamp, latarń i ich części. Zjawisko to daje się wytłumaczyć rozbudową przemysłu krajowego oraz powstaniem nowych przedsiębiorstw, produkujących lampy i latarnie. O zmniejszeniu się importu lamp i latarń do Palestyny świadczą następujące dane:

Rok	Import
1932	ŁP. 15.843
1933	ŁP. 17.950
1934	ŁP. 11.058

NOWY OŚRODEK PRZEMYSŁU. Przed rokiem powstała w Palestynie, w pobliżu Petach-Tikwa, nowy ośrodek przemysłu p. n. Kirjat Arje, dla uczczenia imienia prezesa Zjednoczenia Przemysłowców żydowskich w Palestynie, p. Arje Szenkar. Z większych fabryk w tem mieście należy wymienić fabrykę wiader „Dli", zatrudniającą 30 robotników, odlewnię Hoffmana, przedsiębiorstwo metalurgiczne „Barzalit", produkujące drut żelazny, gwoździe i sieci, oraz fabrykę „Ejc Zait" produkującą oleje. Pozatem w budowie jest cały szereg nowych gmachów fabrycznych.

PRZEMYSŁ OPTYCZNY. Pod nazwą Anglo-Palestine Optical Co. ma wkrótce powstać w Palestynie przedsiębiorstwo, produkujące artykuły optyczne. W przedsiębiorstwie tem mają być inwestowane angielskie kapitały.

PRZEMYSŁ TYTONIOWY. Według doniesień prasy arabskiej, szereg właścicieli fabryk tytoniu w Syrji i Libanie sprzedaje obecnie swe przedsiębiorstwa monopolowi i przenosi się do Palestyny z zamiarem utworzenia tam podobnych fabryk.

PRZETWÓRCZY PRZEMYSŁ RYŻOWY. Dotychczas Palestyna importowała ryż w surowym stanie, ryż łuszczony oraz mąkę ryżową głównie z Egiptu i z Holandji. Obecnie powstaje własny przemysł przetwórczy ryżu w Palestynie. Pod nazwą „Palestine Rice Milling and Traiding Co." powstaje obecnie w Hajfie przedsiębiorstwo, które zaspokoi zapotrzebowanie rynku palestyńskiego i syryjskiego w odniesieniu do wszelkich przetworów ryżowych.

PRZEMYSŁ METALURGICZNY. Przedsiębiorstwo Jaffa Iron Works, Ltd. utworzone w r. 1889 rozszerza obecnie znacznie swą działalność. Przedsiębiorstwo to posiada fabrykę maszyn oraz odlewnię i zatrudnia przeszło 100 robotników żydowskich oraz 35 agentów i urzędników biurowych. Fabryka maszyn wspomnianego towarzystwa produkuje maszyny wiertnicze, młyny, prasy dla wytłaczania oleju, betoniarki i t. p. Jaffa Iron Works, Ltd. posiada pozatem zakłady montażowe, gdzie nowoprzybyły imigrant może przywiezione ze sobą części maszyn zmontować. Przedsiębiorstwo posiada pozatem wydział handlowy gdzie sprzedawane są maszyny produkcji zagranicznej. Jest ono przedstawicielem fabryki motorów Diesla oraz fabryki maszyn R. A. Lister, Dursley.

WSPÓŁPRACA FABRYK PRZEMYSŁU WŁÓKIENNICZEGO. Znane farbiarnie i apretury Argaman Textile Dye Works i Keshet Ltd. postanowiły ściślej współpracować z sobą celem uniknięcia szkodliwej konkurencji. Każde ze wspomnianych przedsiębiorstw otrzyma ściśle określony zakres działania. Argaman Textile Dey Work Ltd. zamierza wkrótce zająć się również drukowaniem towarów jedwabnych.

DZIAŁALNOŚĆ PRZEDSIĘBIORSTWA BUDOWLANEGO „MISRAD KABLANI". Istniejące przy Histadrut Haowdim przedsiębiorstwo budowlane „Misrad Kablani" rozszerza znacznie

swoją działalność. W r. 1934 roboty budowlane, wykonane przez wspomniane przedsiębiorstwo wynosiły ŁP. 70.00, w bieżącym roku wartość robót wykonanych przez przedsiębiorstwo wyniesie przypuszczalnie ŁP. 300.000.

BUDOWA NOWEGO GMACHU FABRYCZNEGO FABRYKI „CUF". W Ramat Gan odbyła się uroczystość położenia kamienia węgielnego pod budowę nowego gmachu fabrycznego przetworów miodu.

Obszar zajęty pod budowę wynosi 500 m². Kapitał zainwestowany w budowie fabryki wynosi ŁP. 5.000. Fabryka należeć będzie do t-wa „Cuf", które znane jest w Palestynie z produkcji przetworów miodu. W roku 1931 towarzystwo to produkowało 7,5 tonn miodu, podczas gdy w tymże roku spółdzielnia Tnuwa sprzedała 26 tonn miodu. W roku 1934 produkcja towarzystwa wynosiła już 30 tonn, a zapotrzebowanie Tnuwy 63 tonny. W roku bieżącym zapotrzebowanie wzrosło znacznie i wyniesie ono najprawdopodobniej 125 tonn. Fabryka więc ma wszelkie widoki pomyślnego rozwoju. Dotychczas 70% produkcji towarzystwa „Cuf" sprzedawano w Tel-Awiwie, a 30% w Hajfie i Jerozolimie. Ogólna produkcja towarzystwa nie mogła dotychczas zaspokoić całkowitego zapotrzebowania nawet jednego miasta Tel-Awiw. Na rynku palestyńskim sprzedawane są 3 gatunki miodu. Gatunek pierwszy, najlepszy, jest to miód pomarańczowy, drugi gatunek — to miód eukaliptusowy, trzeci gatunek — to miód t. zw. zbożowy.

Ruch budowlany

RUCH BUDOWLANY W TEL-AWIWIE. W lutym b. r. zabudowano w Tel-Awiwie 34.787 m², podczas gdy w tymże miesiącu roku ubiegłego zabudowano 33.071 m². W marcu b. r. zabudowano w Tel-Awiwie 45.091, podczas gdy w tym okresie roku poprzedniego zabudowano 34.317 m².

RUCH BUDOWLANY W HAJFIE. W r. 1934 udzielono w Hajfie 1436 zezwoleń na budowę, wobec 1.210 zezwoleń wydanych w r. 1933. Zezwolenia te wydane były na budowę 7.933 pokoi, (w r. 1933 — 5.748) i 354 sklepów (w r. 1933 — 310). ⅔ całego ruchu budowlanego w Hajfie przypada na żydów. Ludność Hajfy obecnie szacowana jest na 70.000 — 75.000 osób, wśród których 45% stanowią żydzi.

BUDOWA DOMÓW SPÓŁDZIELCZYCH W TEL-AWIWIE. Obecnie wykończona zostaje budowa kompleksu domów spółdzielczych przez Powszechną Organizację Robotniczą. Kompleks domów obejmuje 130 mieszkań, w których mieści się 400 pokoi. Koszty budowy wynoszą ŁP. 60.000.

Handel

PALESTYŃSKO - JAPOŃSKIE STOSUNKI HANDLOWE. Jak wiadomo Japonja stale powiększa swój eksport do Palestyny, przyczem z Palestyny wogóle nie importuje. Reakcja społeczeństwa palestyńskiego na wspomniane zjawisko wywołała w sferach handlowych Japonji pewne poruszenie. Sfery te obawiają się, że rząd palestyński, pod naciskiem opinji publicznej przedsięweźmie pewne kroki represyjne wobec importu z Japonji, albowiem ta ostatnia, po wystąpieniu z Ligi Narodów utraciła swe przywileje handlowe na terenie krajów mandatowych. W związku z powyższem przybyła do Palestyny japońska delegacja handlowa, w celu zawarcia z rządem umowy handlowej na zasadach kompensacyjnych. Japonja jest szczególniej zainteresowana eksportem wyrobów włókienniczych, żelaznych, stalowych, celuloidowych, papieru i zabawek dziecięcych. Japońska delegacja handlowa zamierza zakupić w Palestynie większe transporty pomarańczy i cy-

tryn, oraz niektóre produkty chemiczne z morza Martwego.

BELGIJSKO - PALESTYŃSKIE STOSUNKI HANDLOWE. Sfery gospodarcze Belgji interesują się coraz bardziej ekspansją gospodarczą na rynki Bliskiego Wschodu. Ostatnio powstało w Tel-Awiwie przedsiębiorstwo handlowe p. n. Compagnie Generale Belge — du Levant, które ma współpracować z Banque Belge pour l'Industrie w kierunku rozbudowy eksportu belgijskiego do Palestyny i innych krajów Bliskiego Wschodu.

ANGIELSKIE TRAKTATY HANDLOWE A PALESTYNA. Według doniesień prasy angielskiej, najbardziej dogodnemi dla Palestyny z pośród dotychczasowych traktatów handlowych, zawartych przez Anglję są traktaty, zawarte z Polską, Estonją, Łotwą i Litwą.

PRZEDŁUŻENIE TRAKTATU HANDLOWEGO MIĘDZY PALESTYNĄ A EGIPTEM. Traktat handlowy palestyńsko-egipski zawarty w dn. 1 grudnia 1930 roku został przedłużony do dn. 16 lutego 1936 r.

PALESTYŃSKO - SYRYJSKIE STOSUNKI HANDLOWE. Eksport Palestyny do krajów mandatu francuskiego wynosił w ubiegłym roku ŁP. 222.643, wobec ŁP. 212.982 w r. 1933. Import zaś z krajów mandatu francuskiego do Palestyny wynosił w r. 1934 ŁP. 1.083.055 w porównaniu z ŁP. 942.663 w r. 1933.

NA RYNKU POMARAŃCZOWYM. W bieżącym sezonie pomarańczowym spodziewano się, iż eksport cytrusów wyniesie od 6 — 6,5 miljonów skrzynek. Faktycznie jednak od początku sezonu do dnia 28 kwietnia b. r. eksport ten wyniósł 7.516.584 skrzynek cytrusów. W ostatnich trzech latach eksport pomarańczy z Palestyny przedstawiał się, jak następuje:

Rok	Skrz. cytrusów
1932/33	4.490.409
1933/34	5.553.549
1934/35	7.600.000

Według dotychczasowych obliczeń Anglja zakupiła 73% wszystkich eksportowanych z Palestyny pomarańczy, Niemcy — 7% (w poprzednim sezonie 25%), Holandja — 7%, Szwecja, Danja, Norwegja i Finlandja — około 5%, Francja i Belgja — 3%.

Wobec stale wzrastającej produkcji pomarańczy w Palestynie, staje się coraz bardziej palącą sprawa znalezienia nowych możliwości eksportowych. W tym też kierunku wysuwają plantatorzy i eksporterzy cytrusów żądania do rządu palestyńskiego.

EKSPORT CYTRUSÓW. Od początku sezonu do dnia 28 kwietnia r. b. eksportowano z Palestyny 7.516.585 skrzyń cytrusów wobec 5.526.097 skrzyń, eksportowanych w tym samym okresie roku poprzedniego. Przez port jaffski wysłano 4.208.980 skrzyń, (w r. 1933 — 3.301.351), przez port hajfski — 2.938.078 (w roku 1933 — 2.014.824), przez Port Said — 169.526 (w r. 1933 — 209.922).

WZROST EKSPORTU ZĘBÓW SZTUCZNYCH. Eksport zębów sztucznych fabryki Blooma wzrósł z ŁP. 23.674 w roku 1933 do ŁP. 28.585 w r. 1934. Należy zaznaczyć, iż eksport zębów sztucznych fabryki S. S. Bloom Co. wynosił w r. 1932 zaledwie ŁP. 13.229. Tak więc w ostatnich dwóch latach eksport zębów fabryki wspomnianej wzrósł więcej niż dwukrotnie.

W SPRAWIE OBNIŻKI CŁA NA SUROWCE DO WYROBU KOSMETYKÓW. Sfery zainteresowane wystąpiły do rządu palestyńskiego z żądaniem obniżenia stawki celnej na surowce potrzebne do wyrobu kosmetyków.

WZROST IMPORTU CEMENTU, DRZEWA BUDULCOWEGO I RUR ŻELAZNYCH. Import cementu wzrósł z ŁP. 88.228 w roku 1933 do ŁP. 267.824 w roku 1934, drzewa budulcowego z Ł. P. 253.777 w r. 1933 do ŁP. 460.414 w 1934 roku, rur żelaznych z ŁP. 214.958 do ŁP. 366.032.

PALESTYNA NA MIĘDZYNARODOWYCH TARGACH W BRUKSELI. Na tegorocznych Międzynarodowych Targach w Brukseli Palestyna jest oficjalnie reprezentowana przez eksponaty rządu palestyńskiego, żydowskich instytucyj kolonizacyjnych oraz najważniejszych palestyńskich firm eksportowych.

Finansy i bankowość

OBIEG PIENIĘŻNY W PALESTYNIE. Obieg pieniężny w Palestynie wynosił na dzień 31 marca 1935 r. ŁP. 5.326.228. Dla wykazania stałego wzrostu obiegu pieniężnego w Palestynie podajemy następujące zestawienie:

31 marzec 1930 r.	ŁP. 2.179.664
„ 1931 r.	ŁP. 2.369.664
„ 1932 r.	ŁP. 2.404.664
„ 1933 r.	ŁP. 2.821.664
„ 1934 r.	ŁP. 4.069.664

Na rynku palestyńskim daje się zauważyć brak drobnego bilonu, co utrudnia w szczególności handel detaliczny.

BILANS SPÓŁDZIELNI KREDYTOWYCH. Bilans ogólny spółdzielni kredytowych w Palestynie, zorganizowanych w związku rewizyjnym „Merkaz“, na dzień 1 stycznia 1935 r. zawierał między innemi następujące pozycje: w gotówce w bankach oraz w papierach wartościowych — ŁP. 776.801. Należności z pożyczek zwykłych — wynoszą ŁP. 656.462, należności w postaci weksli — Ł. P. 651.494, należności z pożyczek nadzwyczajnych — ŁP. 868.628, inne należności — ŁP. 54.376. Kapitały zakładowe wynosiły ŁP. 289.272, depozyty — ŁP. 653.940. Ogólny bilans wspomnianych spółdzielni kredytowych wynosi Ł. P. 4.338.137, z czego ŁP. 3.304.467 przypada na spółdzielnie w Tel-Awiwie, Ł. P. 254.153 — na spółdzielnie w Jerozolimie ŁP. 336.975 — na spółdzielnie w Hajfie ŁP. 188.776 — na spółdzielnie w kolonjach Judei, ŁP. 229.861 — na spółdzielnie w kolonjach Saronu i Galilei, oraz ŁP. 23.903 — na spółdzielnie w Tyberjadzie i Afuli. Warto podkreślić, że ogólny bilans należący do związku rewizyjnego „Merkaz“, na dzień 1 stycznia 1934 r. wynosił tylko ŁP. 3.520.000.

ANGLO-PALESTINE BANK. Obroty Anglo-Palestine Bank w r. 1934 wynosiły ŁP. 170 miljonów. Dyrekcja banku przystępuje obecnie do utworzenia filij w większych kolonjach Palestyny. Bank ten interesuje się szczególnie rozbudową przedsiębiorstw przemysłowych i handlowych.

BANK ZERUBAWEL. Bank Zerubawel wykazuje pomyślny rozwój. Do banku przyłączyło się 31 spółdzielni kredytowych, których liczba członków przekracza 31.000. W r. 1934 bank udzielił spółdzielniom kredytowym t. zw. zwykłych pożyczek na ogólną sumę ŁP. 35.547. Pożyczki te wykorzystywane były przez spółdzielnie na udzielanie swym członkom kredytu. Pozatem bank udzielił w ubiegłym roku t. zw. pożyczek specjalnych na ogólną sumę ŁP. 57.000. Kwoty te były wykorzystane przez spółdzielnie na jednorazowe specjalne inwestycje. Takie pożyczki są spłacane przez członków ratami w okresie od 1 do 5 lat. Bank udzielił pozatem większych pożyczek żydom niemieckim przybyłym ostatnio do Palestyny.

BANK KUPAT AM. Ogłoszony został bilans banku Kupat Am na dzień 1 stycznia 1935 r. Według bilansu okazuje się, iż kapitał zakładowy banku wynosi ŁP. 27.327. Kapitał rezerwowy wynosi Ł. P. 20.423, depozyty — ŁP. 498.382, dywidendy nieodebrane przez akcjonarjuszy — ŁP. 2.555. Czysty zysk banku w r. 1934 wynosił ŁP. 19.264.

BANK HAPOALIM. Ogłoszony został bilans Banku Hapoalim na dzień 1 stycznia 1935 r. Według ogłoszonego bilansu kapitał banku w gotówce wynosił w tym dniu ŁP. 104.193, w wekslach — Ł. P.

44.974. Pożyczki udzielone przez bank wynosiły ŁP. 300.631 w tem kibuce i inne osiedla robotnicze otrzymały ŁP. 135.879, Tnuwa — ŁP. 9.358, Hamaszbir i spółdzielnie konsumpcyjne — ŁP. 17.242, spółdzielnie wytwórcze ŁP. 44.368, spółdzielnie kredytowe — ŁP. 31.207, inne instytucje — 62.574. Czysty zysk banku w roku ubiegłym wynosił ŁP. 8.211.

PALESTINE DISCOUNT BANK, LTD. Z kapitałem ŁP. 50.000 powstał obecnie w Tel-Awiwie nowy bank, p. n. „Palestine Discount Bank" Ltd. Założycielami tego banku są kapitaliści żydowscy z Salonik, z p. Leonem Recanati, dotychczasowym prezesem gminy żydowskiej w Salonikach, na czele. Bank ten przeprowadzać będzie wszelkie operacje bankowe, a w szczególności zajmie się rozbudową niektórych dziedzin przemysłu i handlu. Wkrótce mają powstać filje banku w Hajfie i Jerozolimie.

BANK HALWAA WECHISACHON W JEROZOLIMIE. Ilość członków banku w ubiegłym roku wynosiła 3.396, w tem 817 kupców, 725 urzędników, 589 rzemieślników, 526 ludzi wolnych zawodów, 426 nauczycieli. Kapitał własny banku wynosi ŁP. 19.926. Depozyty wynosiły ŁP. 48.774 (wzrost w porównaniu z r. 1933 o 25%). Bank udzielił pożyczek na ogólną kwotę ŁP. 159.222. Czysty zysk banku w r. 1934 wynosił ŁP. 1.865, wobec ŁP. 858 w r. 1933. Stopa procentowa banku wynosi 9% dla pożyczek spłacanych ratami i 8% dla pożyczek uiszczanych jednorazowo. Warto również zaznaczyć, iż bank w ubiegłym roku podwyższył maksymalną kwotę pożyczki z ŁP. 50 do ŁP. 100.

BANK HALWAA WECHISACHON W TEL-AWIWIE. Ilość członków banku w końcu 1934 r. wynosiła 7.157 osób, wobec 6.049 w końcu roku poprzedniego. Kapitał banku wzrósł w ubiegłym roku o 74%, do sumy ŁP. 40.208 (w 1933 roku wynosił on ŁP. 23.116). Depozyty długoterminowe wynosiły ŁP. 63.396, t. zw. oszczędności ludowe wzrosły w dwójnasób. W ubiegłym roku bank udzielił pożyczek na ogólną sumę ŁP. 246.479. Bank w znacznej mierze finansowany jest przez Anglo-Palestine Bank. Czysty zysk banku w r. 1934 wynosił ŁP. 8.975.

NOWY BANK ARABSKI W JAFFIE. W Jaffie powstaje obecnie nowy bank arabski z kapitałem ŁP. 100.000. Na czele banku stoi p. Ali Efendi el Mustakim.

DZIAŁALNOŚĆ TOWARZYSTWA PALESTINE CORPORATION LTD. Znane towarzystwo inwestycyjne Palestine Corporation Ltd., założone przez grupę kapitalistów żydowskich z Anglji, na czele której stoi p. Robert Waley-Cohen, postanowiło zwiększyć swój kapitał do ŁP. 400.000.

Komunikacja

SPRAWA BUDOWY LINJI KOLEJOWEJ HAJFA — BAGDAD. Prasa arabska donosi, iż minister spraw zagranicznych Iraku, p. Nuri Pasza Kaif ma w drodze powrotnej z Genewy zatrzymać się w Jerozolimie, by pokonferować z Wysokim Komisarzem Palestyny w sprawie zrealizowania projektu budowy linji kolejowej Hajfa — Bagdad. Rząd iraski jest zainteresowany, by linja ta jaknajrychlej została wybudowana, albowiem przyczyni się to do ożywienia stosunków handlowych Iraku z zagranicą.

KONFERENCJA W SPRAWIE KOLEI HEDŻASKIEJ. Według doniesień prasy arabskiej odbędzie się wkrótce w Hajfie konferencja przedstawicieli rządu palestyńskiego, rządu hedżaskiego i rządu syryjskiego w sprawach dotyczących kolei hedżaskiej.

DEFICYT KOLEI PALESTYŃSKICH. Koleje palestyńskie, należące, jak wiadomo, do rządu, wykazują stale deficyt. I tak w r. 1932/33 deficyt ten wynosił ŁP. 116.673, w r. 1933/34 — ŁP. 120.000, w r. 1934/35 (według preliminarza budżetowego) — ŁP. 12.356. Ogółem w ciągu

trzech lat rząd dołożył do kolei Ł. P. 328.029. Rząd palestyński stara się obecnie przeprowadzić szereg ulepszeń tak w rozplanowaniu pociągów, jak i ulepszeń technicznych.

POŁĄCZENIE KOLEJOWE MIĘDZY PORTEM A STACJĄ KOLEJOWĄ JAFFA. Obecnie przystępuje się do budowy odnogi kolejowej, mającej połączyć port jaffski ze stacją kolejową Jaffa. Będzie to stanowić wielkie ułatwienie przy coraz to wzrastającym transporcie owoców cytrusowych.

USPRAWNIENIE OBSŁUGI POCZTY, TELEGRAFÓW I TELEFONU. Generalny dyrektor poczty w Palestynie opracował plan pięcioletni rozbudowy palestyńskiej poczty, telegrafu i telefonu. Do wykonania tego planu rząd palestyński ma wyasygnować ½ miljona funtów.

POJAZDY MOTOROWE W PALESTYNIE. W r. 1934 zwiększyła się ilość samochodów w Palestynie o 4.182. Wzrost ten wynosi 69,6% w porównaniu z rokiem 1933. Ilość samochodów prywatnych w r. 1934 wynosiła 3.454 wobec 1.678 w r. 1933. Ilość samochodów rządowych i należących do instytucyj społecznych wynosiła w r. 1934 1.084 (w r. 1933 — 1.046). Ilość autobusów w r. 1934 wynosiła 1.037 (w r. 1933 — 905). Ilość samochodów ciężarowych w r. 1934 wynosiła 2.436 (w r. 1933 — 1.239). Innych pojazdów motorowych było w Palestynie w r. 1934 2.178 wobec 1.129 w r. 1933. Ogółem ilość pojazdów motorowych w Palestynie w r. 1934 wynosiła 10.189 wobec 6.007 w r. 1933. Ilość samochodów prywatnych podwoiła się w r. ub. Ilość samochodów ciężarowych wzrosła o 96,6%. Natomiast ilość autobusów wzrosła zaledwie o 14,6%. Mały wzrost wykazują również taksówki, a mianowicie 3,7%. Dla porównania warto zaznaczyć, iż w Polsce jest obecnie 25.000 samochodów.

ROZBUDOWA PORTU HAJFSKIEGO. Rząd palestyński przystępuje obecnie do budowy nowych magazynów portowych. Koszty budowy wyniosą około ŁP. 20.000.

ROZBUDOWA PORTU JAFFSKIEGO. Wobec stałego rozwoju handlu morskiego, rząd przeprowadza obecnie szereg robót, mających na celu usprawnienie transportu. Warto zaznaczyć, że w ubiegłym roku wyładowano w porcie jaffskim 500.000 tonn towaru, wobec 220.000 w r. 1932 oraz 130.000 — w r. 1930. Niektóre tereny nadbrzeżne mają być pogłębione, inne natomiast mają być zasypane. Na wykonanie pierwszego etapu robót wymagana jest kwota ŁP. 54.000.

NAPRAWA SZÓS. Rząd palestyński zamierza wyznaczyć większą kwotę z rezerw kasowych na rzecz rozbudowy i naprawy szós w Palestynie. W pierwszym rzędzie ma być naprawiona szosa, łącząca Jerozolimę z Amannem. Szosa ta ma być poczęści rozszerzona. Kwota wyznaczona na ten cel wyniesie ŁP. 44.000, a roboty mają być przeprowadzone w ciągu 4-ch, 5-ciu lat.

USPRAWNIENIE TRANSPORTU POMARAŃCZY. Wysoki Komisarz Palestyny Sir Artur Wauchoppe, mianował specjalną komisję mającą na celu badanie obecnego stanu transportu cytrusów z kolonij do portów i przedłożenie odpowiednich wniosków, zmierzających do usprawnienia tegoż transportu.

migracja

IMIGRACJA DO PALESTYNY W MARCU B. R. W marcu b. r. przybyło do Palestyny 7.196 osób, w tem 7.077 Żydów. Wśród przybyłych było 277 turystów, którzy zalegalizowali swój pobyt w kraju. W miesiącu tym przybyło 558 kapitalistów, z kapitałem powyżej Ł. P. 1.000 oraz 56 rzemieślników wykwalifikowanych z kapitałem po ŁP. 250.

IMIGRACJA DO PALESTYNY W OKRESIE 1919 — 1934. Według obliczeń Agencji żydowskiej przybyło do Palestyny w okresie 1919 — 1934 188.000 Żydów, przyczem rok ubiegły był rekordowy co

do ilości przybyłych imigrantów żydowskich. Wynosił on przeszło 42.000 osób. Według obliczeń Agencji żydowskiej w okresie pierwszych czterech miesięcy b. r. przybyło do Palestyny 19.710 żydów, podczas gdy w tym samym okresie roku poprzedniego — 10.195.

Turystyka

RUCH TURYSTYCZNY DO PALESTYNY. W ostatnich miesiącach daje się zaznaczyć zwiększony napływ turystów do kraju. W marcu b. r. ilość turystów wynosiła 16.902, wśród których było 8.657 żydów, czyli przeszło 50%. Należy zaznaczyć, iż w ciągu całego ubiegłego roku przybyło do Palestyny 91.823 turystów, przyczem żydzi stanowili tylko 29%.

Miasta

PODATEK OD DOMÓW W MIASTACH PALESTYŃSKICH. Podatek od domów pobierany przez magistraty w poszczególnych miastach palestyńskich wynosił w r. 1934, jak następuje: w Jerozolimie — 8%, od komornego, w Tel-Awiwie — 7,5%, w Jaffie — 12%, w Nablusie — 7,5%, w Hajfie — 6% i w Akko — 6%.

JEROZOLIMA.

UTWORZENIE PARKU W JEROZOLIMIE. Magistrat Jerozolimy postanowił wyasygnować kwotę w wysokości ŁP. 36.000 na zakupienie terenów w pobliżu pałacu Wysokiego Komisarza, na założenie parku miejskiego.

POŻYCZKA MAGISTRATU MIASTA JEROZOLIMY. Rząd palestyński udzielił magistratowi miasta Jerozolimy pożyczki w wysokości ŁP. 15.000. Pożyczka ta ma być wykorzystana na założenie nowych rur wodociągowych w Jerozolimie.

TEL-AWIW.

POŻYCZKA TEL-AWIWU. Obecnie toczą się pertraktacje między magistratem TelAwiwu a towarzystwem ubezpieczeniowem Prudential w sprawie uzyskania pożyczki w wysokości ŁP. 1 miljona. Wspomniane towarzystwo zamierza również udzielić Waad Leumi (reprezentacji społeczeństwa żydowskiego w Palestynie) pożyczki w wysokości ŁP. 120.000 na budowę gmachów szkolnych w Jerozolimie, Hajfie, Tyberjadzie i Safedzie.

Różne

× Do Palestyny przybył p. G. Tille, przewodniczący angielskiego towarzystwa ubezpieczeniowego „Firell“ w celu zbadania na miejscu możliwości inwestycyjnych w Palestynie.

× Philby, znany polityk i znawca spraw orjentalnych, doradca króla Ibn Sauda, bawił ostatnio w Jerozolimie i Damaszku.

× Pan Stockdal, wysłannik rządu angielskiego w charakterze eksperta dla spraw rolnych, po zbadaniu stanu rolnictwa palestyńskiego, opuścił kraj.

× Do Palestyny przybył znany naukowiec dr. Samuel Białobłodzki, lektor uniwersytetów w Giessen i w Marburgu.

× Dnia 6 maja odbyły się w Palestynie uroczystości związane z jubileuszem króla angielskiego, Jerzego V.

× Począwszy od 1 maja b. r. wprowadzona została stała codzienna komunikacja pocztowa lotnicza między Palestyną a Egiptem.

× Dnia 22 maja odbył się w Palestynie zjazd organizacji Bnej Binjamin.

× W wydawnictwie Wydziału Imigracyjnego Agencji żydowskiej, ukazała się broszura p. t. „Alija“. Broszura ta obejmuje szereg artykułów oraz tablic statystycznych, dotyczących imigracji żydowskiej do Palestyny.

× Ukazała się w wydawnictwie Mischar w'Taasia, pod redakcją dra Złocistego, książka poświęcona turystyce do Palestyny i innych krajów Bliskiego Wschodu.

BLISKI WSCHÓD

TRANSJODANJA

ARABOWIE PALESTYŃSCY ZAPROSZENI DO OSIEDLANIA SIĘ W TRANSJORDANJI. Naskutek ciężkiej sytuacji gospodarczej, w jakiej obecnie znajduje się Transjordanja, niektórzy politycy transjordańscy wzywają Arabów palestyńskich do osiedlania się w Transjordanji i do inwestowania tam swych kapitałów.

SYRJA

HANDEL ZAGRANICZNY SYRJI. Pisma syryjskie omawiają ostatnio w większych artykułach obecny stan handlu zagranicznego Syrji. Wskazują one na stały spadek tegoż handlu i przedkładają projekty, zmierzające do jego ożywienia. Handel zagraniczny Syrji i Libanu w ostatnich latach przedstawiał się, jak następuje:

Rok	franki
1930	94.142.391
1931	78.860.313
1932	68.624.217
1933	62.559.437
1934	52.396.446

PRZYJAZD DELEGACJI HANDLOWEJ Z TUNISU. W Syrji bawi obecnie delegacja handlowa z Tunisu, która objeżdża kraj i bada możliwości wymiany towarowej między obu krajami.

STAN ROLNICTWA. Według ostatnio ogłoszonego sprawozdania wydziału rolniczego rządu syryjskiego, okazuje się, iż stan rolnictwa w tym kraju polepszył się znacznie w ubiegłym roku. Obszar terenów uprawianych wzrósł we wspomnianym okresie o 30%. Dostateczna ilość deszczów przyczyniła się w znacznym stopniu do pomyślnego zbioru.

EKSPORT POMARAŃCZY DO ANGLJI. Do Bejrutu przybył przedstawiciel większego angielskiego przedsiębiorstwa handlowego, który na miejscu pertraktuje w sprawie zakupu większego transportu pomarańczy syryjskich.

KONGRES GOSPODARCZY W DAMASZKU. W Damaszku odbędzie się wkrótce ogólno-syryjski kongres gospodarczy, na którem omawiane będą sprawy, dotyczące rozbudowy przemysłu, rolnictwa i handlu.

DEFICYT RZĄDU SYRYJSKIEGO. Znaczne trudności napotyka rząd syryjski przy uchwalaniu nowego budżetu, albowiem miał on LLS. 600.000 deficytu w roku ubiegłym. Dotychczas udało się rządowi przeprowadzić oszczędności w wysokości LLS. 300.000. Rząd zamierza dalsze oszczędności uzyskać przez odpowiednie redukcje pensyj urzędniczych. Nowy budżet ma obejmować kwotę LLS. 7.232.000. Budżet nie przewiduje żadnej pozycji na utrzymanie parlamentu, przez co niektóre pisma przypuszczają, że parlament będzie wkrótce rozwiązany.

DOCHODY Z OPŁAT CELNYCH W CIĄGU OSTATNICH 7 LAT. Dochody celne w krajach mandatu francuskiego w okresie ostatnich 7 lat przedstawiały się, jak następuje:

Rok	LLS.
1928	9.986.350
1929	9.724.485
1930	8.930.465
1931	9.114.711
1932	8.025.506
1933	9.287.099
1934	8.900.639

PODWYŻKA CŁA NA WINOGRONA I RODZYNKI. Rząd mandatowy podwyższył znacznie cło na winogrona i rodzyn-

ki, sprowadzane z zagranicy, celem ochrony produkcji krajowej.

NOWA LINJA KOLEJOWA. W północnej Syrji odbyły się uroczystości przy udziale Wysokiego Komisarza de Martella, z okazji wykończenia budowy odcinka kolejowego, łączącego północną Syrję z Irakiem. Wspomniany odcinek kolejowy ma być następnie przedłużony do Mosulu.

ROZBUDOWA PORTU BEJRUTU. Praca przy rozbudowie portu bejruckiego posuwają się szybko naprzód. Przypuszczalnie przewidywany plan rozbudowy portu zrealizowany będzie w zimie przyszłego roku.

CIĘŻKA SYTUACJA FINANSOWA DAMASZKU. Wobec stale pogarszającej się sytuacji finansowej miasta, magistrat tegoż miasta postanowił zredukować 28 urzędników z ogólnej dotychczasowej liczby 72.

EGIPT

HANDEL ZAGRANICZNY EGIPTU. Handel zagraniczny Egiptu w pierwszych trzech miesiącach b. r. przedstawiał się jak następuje:

Eksport		
Bawełna	ŁE.	7.168.715
Papierosy	ŁE.	58.514
Różne towary	ŁE.	3.007.126
Ogółem	ŁE.	10.234.355
Import		
Tytoń	ŁE.	177.163
Różne towary	ŁE.	7.070.684
Ogółem	ŁE.	7.247.847

UTWORZENIE MINISTERSTWA HANDLU. Według doniesień prasy egipskiej, rząd postanowił utworzyć specjalne ministerstwo dla spraw handlu. Ma ono czuwać nad normalnym rozwojem stosunków handlowych i przyczynić się do wzmożenia wymiany towarowej między Egiptem a innemi krajami.

SPÓŁDZIELCZOŚĆ. Ruch spółdzielczy w Egipcie rozwija się pomyślnie. W roku 1933 było 147 spółdzielni, w roku bieżącym zaś — 660 spółdzielni, które obejmują przeszło 500.000 członków.

IRAK

POSZUKIWANIA NAFTY. Między rządem iraskim a angielskiem towarzystwem „Burma" toczą się pertraktacje w sprawie udzielenia wspomnianemu towarzystwu koncesji na poszukiwanie nafty w Iraku. Według przypuszczeń rzeczoznawców istnieją jeszcze w Iraku liczne nieodkryte źródła naftowe.

REORGANIZACJA WOJSKA. Rząd iraski postanowił zreorganizować wojsko i zwiększyć liczebność jego. Obecnie określono ilość pułków na 27.

TURCJA

TURECKO - HISZPAŃSKI TRAKTAT HANDLOWY. Turecko-hiszpański traktat handlowy został wypowiedziany. Ważność traktatu wygasa 24 maja 1935 r. Obecnie toczą się pertraktacje w sprawie zawarcia nowego traktatu między temi wspomnianemi państwami.

NAFTA. Wiercenia dokonane w Mydiat dla odkrycia źródeł naftowych dały pomyślne rezultaty; w Bojabet wytrysły nowe źródła nafty.

MONOPOL SOLI. Ilość soli skonsumowanej w roku 1923/24 wyniosła 133.680.000 kg., wartość zaś jej 7.774 funtów tureckich, zaś w 1933/34 r. skonsumowano w kraju 139.017.000 kg. W pierwszych czterech miesiącach 1934/35 r. wydobyto w Turcji 49.404.000 kg. soli, wartość której oszacowano na 3.163.000 funtów tureckich.

CERAMIKA Z KUTAKJI. Minister Gospodarki i dyrektor generalny Sumer Banku udali się do Instytutu Rolnego w Kutakji, gdzie odbyli dłuższe rozmowy z osobami kompetentnemi w sztuce ceramiki. W wyniku tych rozmów postanowiono wybudować wielką fabrykę wyrobów ceramicznych. Latem b. r. odbędzie się uroczystość położenia kamienia węgielnego pod budowę tej fabryki.

OPŁATA DROGOWA. 7.232 mężczyzn, którzy nie uiścili opłaty drogowej, wynoszącej 6 funtów rocznie zostali wysłani do Teheldia w celu wykonaia robót związanych z budową dróg.

PODATEK OD ZYSKÓW. Ostatnio toczyła się dyskusja nad tem, czy szkoły prywatne mają płacić podatek od zysków. Zapadła uchwała, że szkoły prywatne mają być zwolnione z uiszczenia tego podatku.

ŚWIADECTWA POCHODZENIA. Kupcy, którzy eksportują towar zagranicę winni otrzymać od Izby Handlowej świadectwo pochodzenia towaru.

FABRYKA W NAZILLI. Pięciu inżynierów przybyło do Izmiru dla zbadania na miejscu możliwości założenia fabryki płótna w Nazilli. Po ukończeniu prac badawczych komisja uda się do Ankary. Na podstawie opracowanego przez tę komisję planu przystąpi się do budowy tej fabryki.

MUZEUM. Zamierza się wybudować muzeum ekonomiczne, które odtworzyłoby charakter przemysłu krajowego i posiadałoby szereg materjałów propagandowych z dziedziny rozwoju gospodarczego Turcji.

B. P. Dr. JÓZEF HERBERT SUSSMAN

Tuż po zamknięciu numeru doszła nas wiadomość o zgonie b. p. D-ra Józefa Herberta Sussmana, długoletniego członka Zarządu Polsko-Palestyńskiej Izby Handlowej.

Dr. Józef Herbert Sussman był prawym człowiekiem, odznaczającym się prostolinijnością w postępowaniu. Piastując od szeregu lat urząd członka Zarządu Izby, wykazał wiele inicjatywy oraz głębokie przywiązanie do instytucji. Był bardzo obowiązkowy i pracę społeczną traktował nie jako zaszczyt, lecz jako zwykłe spełnienie obowiązku.

Pracował w szeregu instytucyj społecznych, a wydatną pracą odznaczał się w Polsko-Palestyńskiej Izbie Handlowej, w braterstwie „Bnej Brith" i w Keren Hajesod.

W pogrzebie b. p. d-ra Józefa Herberta Sussmana wzięli udział liczni przedstawiciele instytucyj społecznych i gospodarczych oraz tłumy publiczności.

Polsko-Palestyńska Izba Handlowa reprezentowana była przez członków Zarządu i Rady z prezesem L. Lewitem na czele.

W imieniu Keren Hajesod i loży „Bnej Brith" wygłosił na pogrzebie przemówienie pośmiertne prof. dr. M. Bałaban. W imieniu Izby przemawiał członek Zarządu, dr. H. Szoszkies.

W pogrzebie brali również udział wszyscy urzędnicy Izby z Gen. Sekretarzem inż. J. Thonem na czele.

STATYSTYKA

Handel zagraniczny Palestyny

Handel zagraniczny Palestyny w grudniu 1934 r.

Kraje	Grudzień 1934			
	Przywóz	Wywóz	Reeksp.	Tranzyt
	w funtach palestyńskich			
W. Brytanja	239,972	289,011	21,570	—
Niemcy	118,432	7,124	1,100	342
Francja	70,287	4,806	256	1,371
Włochy	45,473	11,162	42	2,771
Rumunja	93,786	2,703	485	—
Egipt	50,138	4,619	4,994	3,153
Syrja	137,599	17,890	4,425	352
Irak	22,268	—	260	1,144
Persja	7,786	665	108	—
Turcja	37,212	11	—	23
Arabja	122	56	5	—
Polska	40,631	8,719	157	—

Handel zagraniczny Polski z krajami Bliskiego Wschodu w styczniu 1935 w porównaniu z styczniem 1934 r.

	Styczeń 1934			Styczeń 1935		
	Przywóz	Wywóz	Saldo	Przywóz	Wywóz	Saldo
	w tysiącach złotych					
Palestyna	136	795	+ 659	405	969	+ 564
Egipt	1,522	310	—1,212	1,505	241	— 1,264
Syrja	—	59	+ 59	3	53	+ 50
Persja	26	42	+ 16	94	649	+ 555
Turcja	132	13	— 119	55	50	— 5

Główne artykuły przywozu do Palestyny w drugiej połowie r. 1934 w porównaniu z tymże r. 1933

Artykuły	druga połowa 1933		druga połowa 1934	
	Kwintale	Ł. P.	Kwintale	Ł. P.
Ryż	77,830	60,271	59,910	60,137
Pszenica	371,460	284,650	127,730	112,649
Mąka pszenna	115,050	115,730	115,350	120,487
Bydło (sztuk)	4,811	50,752	8,250	92,389
Cukier	86,890	74,108	100,920	77,463
Kartofle	56,880	28,101	75,170	44,421
Drzewo budulc. m³	69,600	153,202	129,272	312,369
Żelazo w sztabach i prętach	191,560	108,154	378,990	255,705
Rury i ich łączniki	64,030	116,259	107,950	194,169
Drzewo na skrz. pom. m³	19,921	67,933	35,870	120,216
Przędza bawełn.	2930	33,772	3,190	42,068
Tkaniny bawełn.				
szare	4,230	29,237	4,890	31,031
bielone	2,370	31,449	3,370	45,435
farb. i druk.	8,540	135,950	12,240	189,282
Tkaniny wełniane	2,590	135,905	3,020	167,901
„ jedwabne	2,290	113,422	2,630	131,281
Benzyna (litrów)	—	90,542	—	114,406
Nafta (litrów)	—	63,680	—	83,131
Papier do pakowania	10,120	13,784	9,470	16,770
Papier druk.	12,380	19,713	15,690	23,494
Automobile (sztuk)	1,356	246,618	1,798	307,797

Handel zagraniczny Polski z krajami Bliskiego Wschodu

Główne artykuły wywozu z Palestyny w grudniu 1934 r. w stosunku do tegoż okresu 1933 r.

Artykuły	Grudzień 1933		Grudzień 1934	
	Kwintale	ŁP.	Kwintale	ŁP.
Wino (litrów)	109,915	1,688	70,489	1,086
Oliwa	269	1,905	64	328
Migdały	76	293	17	69
Cement	1,760	356	640	186
Pończochy (tuz.)	4,683	1,157	6.381	2,198
Mydło	986	2,175	1,388	3,792
Zęby sztuczne	—	2,844	—	2,301

Handel zagraniczny Egiptu w listopadzie i grudniu 1934 r.
w porównaniu z tym samym okresem r. 1933

	LISTOPAD		GRUDZIEŃ	
	1933	1934	1933	1934
	w funtach egipskich			
Przywóz ogółem	2,626,427	2,874,036	2,549,596	2,726,454
w tem towary	2,623,268	2,872,642	2,547,620	2,654,768
Wywóz ogółem	3,964,390	3,811,345	3,511,741	3,302,775
w tem towary	3,925,943	3,809,151	3,511,741	3,302,775
Reeksport	43,469	44,581	43,161	38,913

Główne artykuły przywozu w listopadzie i grudniu 1934 r.

	Listopad 1934		Grudzień 1934	
	Kwintale	Ł. E.	Kwintale	Ł. E.
Mąka pszenna	4,693	4,668	3,568	3,594
Winogrona	3,883	4,088	157	175
Węgiel	1,133,560	118,950	920,460	101,579
Benzyna	9,487	3,893	6,850	2,614
Nafta	173,633	37,436	262,232	57,741
Tkaniny bawełniane	21,870	296,082	20,560	280,965
Tkaniny wełniane		112,493		91,036
Tkaniny i wyr. jedwab.		24,345		20,290
Żelazo i stal w sztabach	89,522	54,286	76,730	46,401
Worki jutowe	20,970	46,221	8,534	19,217
Papier do pakowania	11,667	11,153	10,889	9,354
Drzewo budulcowe	402,680	112,474	314,130	133,479

Główne artykuły wywozu w listopadzie i grudniu 1934 r.

	Listopad 1934		Grudzień 1934	
	Kwintale	Ł. E.	Kwintale	Ł. E.
Bawełna surowa				
„Sakellaridis"	65,575	516,150	59,951	471,675
„Ashmuni"	352,934	2,251,078	263,209	1,691,275
„Pilion"	2,098	14,628	2,058	14,633
Inna	72,502	524,737	6,971	460,675
Ryż niełuszczony	35,423	26,593	22,289	16.929
Ryż łuszczony	41,138	46,706	40,185	45,887
Papierosy	227	17,097	154	12,701

Handel zagraniczny wg. krajów w listopadzie i grudniu 1934 r.

	Listopad 1934			Grudzień 1934		
	Przywóz	Wywóz	Reeksport	Przywóz	Wywóz	Reeksport
	w funtach egipskich					
W. Brytanja	612,371	1,090,596	2,611	551,452	1,217,952	3,741
Francja	136,792	298,130	1,537	156,158	267,669	2,101
Niemcy	246,405	169,799	1,140	186,269	154,995	714
Włochy	206,367	394,656	3,361	187,327	328.077	2,740
St. Zjednoczone	154,982	86,378	84	102,202	65,718	278
Palestyna	10,445	42,174	9,227	12,394	49,526	9,164
Irak	6,118	13,029	1,027	10,920	18,206	1,050
Turcja	77,072	2,363	141	44,976	5,073	272
Persja	22,111	5	599	60,230	16	11
Polska	6,233	69,338	—	6,924	27,535	4

PRENUMERATA:

Kwartalnie	*zł.*	*4.—*
Półrocznie	*„*	*7.50*
Rocznie	*„*	*15.—*
Cena pojedyńczego egzemplarza	*„*	*1.50*

CENY OGŁOSZEŃ:

1/1 *stronica*	*zł*	*200.—*
½ „	*„*	*110.—*
¼ „	*„*	*60.—*

Redaktor odpowiedzialny:
P. WASERMAN

Wydawca:
POLSKO-PALESTYŃSKA
IZBA HANDLOWA.

Druk. „Monolit", Warszawa, ul. Elektoralna 3, tel. 5.81-92.